Artykuły prawá Máydeburskiego/ Ktore zową Speculum Saxonum.

Z Łáćinskiego Języká ná Polski przełożone/ y z nowu drukowáne.

Roku. 1560.

IN INSIGNE DOMUS Tarnouiae.

Haec quicunqꝫ vides coelestia lumina/ Phaeben
Tarnouiae/stella cum radiante/domus.
Coelestes ea signa viros/ natumqꝫ Patremqꝫ
Ne dubita/totam deniqꝫ ferre domum.
Dant patriae tenebris haec claram sydera lucem/
Orbe nec in toto clarius vlla micant.
Nec nisi tum poterunt extingui/ quando peribit
Hoc coelum/et quicquid maximus orbis habet.

Tricesius f.

Oświecenie Wielmożnemu Pánu/pánu Janowi Chriſtoffowi/ Hrábi ná Tarnowie/Káſtellanowi Woynickiemu/Stároſćie Sendomierſkiemu/ Pánu mnie łáſkáwemu.

JEſt ten obyczay/iż ći co Kſyęgi á piſmá iákie ludziem potrzebne wydawáią/tedy táką prácę ſwą/ komu tákiemu Dedykuią/kthorego rozumieią być tey powagi/pod ktoregoby Jmieniem piſánie kthore czynią było ludziem wzyętſze/y przyiemnieyſze/y ktoryby mogł być tákim rzeczam/ktore piſzą/powodem y obroną. A ponieważeś W. M. z domu ſtárożytnego ſławnego/w ktorym záwſze byli ludzie/ Rzecz poſpolitą miłuiacy/a ktorzy ſpráwiedliwośći ſię dzierżeli/y iey pomagáli/iákoż y czáſu ninieyſzego J. M. Pan Oćiec W. M. Pan Sławny/kthory zá wieku ſwego áż do tych czáſow/y czáſu pokoiu/y czáſu walki Rzeczy poſpolitey ſławnie y pożytecznie ſłużył/czego ia piſániem ſwym vkracam/iż rzecz

iáwna á wiádoma ludziem ieſt. Aby ktho nie mnimal że pochlebowáć chce/ gdyż o żywych piſáć/ o ich dzieioch/ á zwłaſzczá o tych/ ktho⸗rychby dobrodzieiſtwá vżyć mogl niegdi: tedy ſie tákych rzeczy przeto vchraniáia zá żywotá wydáwáć: bo áczkolwiek kto prawde mowi o żywych/ wſzákoż zawiſni Ludzie ináczey nie vmieia iedno pochlebſtwu przyczytáć: iák dobry á pobożny człowiek gdy zła powieść o żywych ſłyſzy/ nienawiſci przypiſuie. A iż ty Kſyażki ktore ná Polſkie przełożono/ á przes mie Drukowáne ſa/ około czynienia Sprá⸗wiedliwoſci ſa/ przes ktorey żadna ziemiá/ żadne Kroleſtwo ſpráwowáć ſie dobrze niemo⸗że/ Tedy tego potrzebá áby ſie Spráwiedliwoſci czynić kożdy vczył/ zá czym iuż wſzytko dobre pochodzi: bo gdzie ſpráwiedliwość ieſt/ tá czyni zgode miedzy Ludzmi/ boiázń złym áby niegrzeſzyli: gdzie ſpráwiedliwoſci niemaſz/ tám ſie dobrze nic dziać niemoże/ Bo piſmo mowi/ Propter iniuſticias transferuntur regna de gente in gentem. A ták nietylko Krolowie/ Kſyażetá/ ále też y Senatorowie y wſzyſcy ktorzy Rzecz poſpolita ſpráwuia/ álbo o niey radza/ máia vmieć Spráwiedliwość czynić/ iżby Páná Bogá przodkiem znáiac/

nie obku⸗

nie obłudnie/ále z prawego sercá go chwali//li/y iego sie náuką spráwowáli: Rzecz pospo//lita swoie/ieśli chcą iey dobrze służyć/á dobrze ią spráwowáć/áby ią ználi: bo Rzeczy pospo litey nieznáiąc/tám dobra á pożyteczna rádá być niemoże. Bo rádá w kożdey potrzebie/we dle sposobu kożdey ziemie ma być dawaná á czynioná. Ná przykład: Ktoby chćiał rádźić o Polskich rzeczach spráwniąc sie wedle spo//sobu Weneckiego/tákże też Weneći/ álbo in//ni ludzie mieli sie spráwowáć wedle obyczá//iow Polskich/tedyby to stáć niemogło. Trze//bá też ku Spráwiedliwośći y ku wszytkim in nym rzeczam áby kożdy przełożony pożytek rzeczy pospolitey/więcey miłował niż swoy własny: Abowiem kto więcey miłuie własny pożytek niżli pospolity/pożyteczny być w Rá//dach niemoże/gdyż łákomstwo wszytkim rze czam dobrem przekaża/własne á poććiwe do//konánie/przodkiem Spráwiedliwość. Za//dne práwá/żadne Sądy niemogą być dobrze spráwowány od łákomych: wszytki złośći/w//szytky rospusty/ wszytki występy/ będą bez pomsty/ gdzie to może odkupić złotem/ Nie iest nic ták świętego/áni ták pobożnego/ cze//go niezgwalći łákomstwo: A ták ktorzy w

Rzeczy pospolitey co sprawuia / łakomstwa sie barzo wiarowac maia. A iż też niegdy po// koy a niegdy walki po sobie bywaia / trzeba sie starac / aby y czasu pokoiu / y czasu walki koż// dy taki vmiał sie zgadzac / a przychylac rada// mi swymi / tak iako potrzebana ten czas niesie. Czasu pokoiu naywieczsza potrzeba / aby była kożdemu sprawiedliwosc: a rozeznawac albo czynic sprawiedliwosc bez vmienia prawa ża// dny dobrze niemoże: a tak trzeba prawo v// miec. Czasu walki / aby miał też nauke y spra// we rzeczy Rycerskich / iakieby mogł / a Pan Bog by mu vmiec dopuscił: y moc Nieprzyia cielska y swoie widzac wedle czasu tak o Obro nie myslił / radził / albo ia też sprawował / ia// koby rozumiał napożyteczniey byc swey rze// czy pospolitey. W rzeczach też tych / ktore sie po innych kraioch dzieia / aby sie też starał / że// by wiadomosc miał / iaka byc może: iesliby sie gdzie indzie co dobrego działo / coby też v nas mogło byc / aby sie o to starał / żeby też to v nas było: a coby źle / aby tego przestrzegał / aby sie to do nas niewniosło. Też gdzie przyidzie czy nic przymierza / traktaty iakie / odpowiedzi z strony rzeczy pospolitey / aby w tym opatrzny vmiał byc / aby Rzecz pospolitha omylka al//

bobte//

bo błedem iákiem nie byłá vwiedzyoná. A iż to sa wielkie á trudne rzeczy/ trudno á snadź niepodobno/ áby kto w tym wszytkim doskonáły być mogł/ wszákże iednak/ im kto wiecey tych rzeczy w sobie ma/ tym też wiecey pożyteczny rzeczy pospolitey iest. A iż/ iákom przed tym powiedział/ W. Wiel. M. z tego domu/ tego Oycá/ w tey Rzeczy pospolitey nászey vrodził sie/ ktemu iże też ma poniekad wiádomość innych kráiow Krześciáńskich ktore W. Wielm: M. widział: ktemu też roście/ áby niegdy obyczáiem Przodkow swych Rzeczy pospolitey dobrze służył: Tedym W. Wielm: M. przeto Dedikował ty Ksyażki/ áby Wielmożnościa swa y przykładem Oycowskim/ W. M. Spráwiedliwości strzegł/ y owszem ia działał/ y pomagał iey kożdemu/ ták vbogiemu iáko y bogátemu. Acz sa Práwá rozne/ á wszákoż z rozumienia iednego/ tedy też łácniey rozumieć y drugie/ á zwłaszczá tych/ ktorych ludzie pospolicie á obecnie vżywáia. Bo gdy Oświecona Wielmożność Wászá bedzie miłował Spráwiedliwość/ bedzie miłował Páná Bogá/ ktory dał náuke/ Bedziesz miłował Páná Bogá ze wszytkiego sercá. etc. Bliźniego swego iáko sam siebie/ á w tym zależy w/

leży wszytek Zakon: á też to przyrodzony iest zakon/ Czegobyś nie rad ábyć czyniono / tego nie czyń drugiemu. Nie radby żadny/ áby krzywdę miał/ nie ma iey thež czynić nikomu. A krzywdá bywa czynioná/ nie tylko ze złośći/ ále też y z nieumieiętnośći/ á Práwo vmieiąc/ może nikomu nie zkrzywdźić / gdy iedno then co sądzi/ álbo rádzi/ wedle Práwá czyni. A przeto ty Kśiążki Jáśnie Wielm: W. M. posyłam/ potrzebne ku Sądom/ á proszę pokornie/ áby W. Wielm: M. the praca rąk moich/ iáko od służebniká swego naypowolnieyszego / raczył wdzyęcznie y w obronę swoię przyiąć.

W. Wielmož: M.

Powolny służebnik/

Lázarz Andrysowic.

Przemo

Przemowá ku Czytelnikowi.

A Czkolwiek wiele Artykułow opuſzczono ktore w Práwie ſą/ á nie częſtho áni záwſze ſię przytráfuią/ drugie też nie ſą potrzebne ku ſpráwam Obywátelom tu Koronnym: niektore thież nie ták ſzeroce opiſ..ne/iáko w Práwie ſtoią. Wſzákże ták wſzytko nápiſano/ iż kożdy wyrozumie/ iáko ktorą rzecz ſkázác ma. A gdzyeby też tego potrzebá/ thedy w Láciń-ſkim Exemplarzu to naydzye coby ſię opuściło ex induſtria: telko ty ſą opiſáne Artykuły/ ktore poſpolicie á obecnie ſię przygadzáią/ á o ktore ludzye obecnie przed ſąd przychodzą/á do Práwá ſię vćiekáią. A przeto áby w miáſteczkách/ gdzye dobrych Práktykow nie máſz/ tákże też Szláchtá/y Vrzędnicy/ ktorzy imienia ſpráwuią/á miedzy ludźmi á poddánymi Spráwiedliwość ich rozeznawáią/ áby rzeczy ty kthore ſię obecnie miedzy ludźmi przygadzáią/ vmieli á wiedzye.. iáko ſądzić/ á ſpráwiedliwość vznáwáć máią/ Aby nie z głow ſądzili/ ále wedle Práwá piſánego: gdyż kożda rzecz ktora ſię wedle porządku z práwá dzyeie/tedy ſię ſpráwiedliwie dzyeie/ á co nie wedle práwá/ to iuż krzywdá á nieſpráwiedliwość/ y z dobrym ſumnieniem tho być nie może/gdy kto nie wedle práwá ſądzi/bo ſię może omylić y obłądzić/ á z niewinnego winnego vdzyáłáć/ á z winnego niewinnego/ Albo temu przyſądzić/ kto do czego ſpráwiedliwości nie ma/á thego odkázáć ktory ſpráwiedliwość ma: O co ſię trzebá páná Bogá báć/ ktory roſkazał ſpráwiedliwie ſądzić: Juſte iudi-

cate filij hominum/ y ná drugim mieyscu/ Dum tempus accepero/ iustitias vestras iudicabo. A ták ktho się nie chce omylić/ tedy się práwá pisánego dzyerżeć/ á wedle iego sądzić. Thák czyniąc/ nikomu się w iego spráwiedliwości nie vbliży/ á sumnienia theż złego nie będzye mieć potrzebá/ ponieważ to iest Regula iuris/ Quod iure fit/ iuste fit. etc.

Reyestr dla łátwieyszego náleżyenia rzeczy ktorey komu potrzebuiącey.

Reyestr.

Poczyná/

Poczynáią śie Artykuły Práwá Máydeburskiego.

Naprzod

O Spádkach á o Bliskośćiach.

W Rodzáiu poki są ći co idą ná doł / iáko Synowie / Bráćia / Syostry / ieden po drugim / Bo są w iedney Liniey / Dzyewki / Wnekowie / Prawnekowie / poki iedno prostey Liniey zstawa w rodzye: ći biorą Spadek ieden po drugim: Ale gdy thych nie zstánie / co idą prostą Linią / tedy przed tymi blizszymi co z boku idą biorą ći / ktore zową po Láćinie Ascendentes / iáko iest Oćiec / Mátká / Dzyad / Bábá. &c. Ci biorą spadek przed tymi przyrodzonymi / co z boku przychodzą / á nie z prostey Liniey rodzą iu idą. vt de hoc Speculo Saxonum libro j. Articulo 17. Et Jure Municipali Articulo 63.

¶ Miedzy pobocznymi/ y Striy/ y Wuy/ ál/bo Ciotká przychodza po spadek/ Tedy ktorzy sa iednákiey bliskości, rowni sobie w rodzye/ bíora iednáko spadek przed dálszymi: Wszák/że Synowcy/ Syestrzeńcy/ kthorzyby zostáli po rodzicách swych/ maia to Prawo rowno s Striymi/ y s Ciotkámi/ iákoby thež byli žywi rodzice ich/ máia thež brác spadek rowny/ tyle ileby ná oyca álbo námátke ich przydz miáło: Bo rodzice ich práwo im swe przyumieráia. Specu: Saxon: lib: j. arti: 17. Et Jure Mu/nic: artic: 66. in glosa. Et Specu: Saxon: lib: j. articu: 5. .//. .//. .//.

¶ Wnekowie gdy ostána po dzyádu/ gdy im tež ociec vmrze/ w dzyedzictwie s Striymi/ y s ciotkámi zdawná y teraz bráli dzyał/ á w/nekowie po dzyewkách niebráli: A wszakož to iuž skážono/ y ták iuž po dzyewkách/ iáko po Syniech bíora bliskość Wnekowie. Abowiem nie iedno mežczyzná álbo biała głowá/ sámy ku rozmnoženiu rodzáiu/ Ale iáko Bog y me/žczyzne y niewiáste stworzył ku rodzáiowi/ ták tež oboim w bliskości imienia ma być row/ność záchowaná. Specu: Saxo: lib: j. arti: 5. Et ad idem lib: ij. art: 20. Et lib: j. art: 3. et ar/tic: 17. Et Jure Munic: art: 63.

Potom/

¶ Potomſtwo ieden po drugim tedy ſie iuż w siodmym rodzáiu kona: bo tám iuż rodzay przeſtawa. Specu:Saxon:lib:j.art:3.

¶ Zone z dzyećmi gdy ktho po ſobie zoſtáwi mátkę ich/ kiedy ty dzyeći zeyda przes plodu/ á mátká ich ie przeżywie/ tedy nikomu nieprzy umra/ y nikt inny nie bedzye po nich ſpadku brał/ w dzyedzicznym ich imieniu/ iedno mát ká ich właſna. Spec:Sax:lib:iij.art:38.

¶ Dzyeći kthore ma ktho z nieſlubna żona/ ieſli ia potym poymie/ tedy iuż tákie dzie ći ſa iáko y ty/ co ſie w małżeńſtwie vrodza/ y biora dzyedzictwo s tymi/ co ſie z małżeńſtwá národziły. Bo iuż Małżeńſtwo ácz ſie potym zſtánie/ vczyni ie iáko z poſlubney żony. Specu:Saxon:lib:j.art:51.

¶ Jmienia áni dzyału nie biora z bráćia/ kárłowie áni kárlice/ ſzaleni/ głuchowie: ále ſie tákimi opiekáć máia. Speculo Saxonum libro j. articulo 4. ./. ./.

¶ Maż gdy vczyni żenie ſwey dożywoćie ná imieniu/ ieſliby dzyeći iey pomárły/ ktorym ono imienie należało: tedy tákie dzyedzictwo álbo włoſnoſć po nich przypada máthce ich/ ktorey w łono tákiego imienia ſwego przyumieráia. Jure Munic: artic:57.

¶ Rzeczy ktoreby zostáły po ktorym Rzemie//
slniku/ á zwlaszczá ku rzemieslu należace/ te//
dy nie ida ni ná kogo innego/ iedno ná potom
ki álbo blizsze. A zoná do tego nie ma nic/ áni
to do Gierady przysłusze: oprocz tego naczy//
nia/ ktorymby sámá zoná robiłá/ thedy to ku
Gieradzye przysłusze/ iáko iest tkáckie naczy//
nie. Jure Municip: art: 23. in Glosa.

¶ Potomkowie ktorzy po oycu álbo po mátce
ostawáia/ ktorzy nie sa z imienia odpráwieni
zá żywotá rodzicow swoich/ tedy biora imie//
nie przed tymi/ ktorzy iuż sa od swych rodzi//
cow odpráwieni/ że iuż wezma odpráwe od
nich zá czesć ich/ áże iuż mieszkáia kożdy ná
swym chlebie. Specu: Saxon: lib: ij. articu:
20. Et lib: j. articu: 13. Et Jure Municipa:
articu: 57. A iesliby tácy odpráwieni/ ch//
ćieli dzyał mieć/ wszytko pod przysiega powin
ni położyć co wzyeli/ á wszytko w dzyał pu//
scić. vt de hoc Specu: Saxon: lib: j. artic: 13.
Y powinni ie beda s soba w dzyał wpuscić/ ći
co nie byli odpráwieni: oprocz żeby sie vkazáło
żeby sie przed tym z imienia wyrzekli/ tedi dzia
łu bráć nie moga. Wypisano też rzeczy kto//
rych nie powinni kłásć w dzyał/ ći co sa iuż od//
práwieni: iáko gdy co ktory po żenie weźmie/

álbo gdzye oćiec albo mátká dádza ſynowi ál⸗
bo dzyewce ſzáty/ y inne rzeczy/ poki w zdro⸗
wiu ſa. Co tež zyſzcze álbo wyſluży ná Wal⸗
ce.&c. vt de hoc Specu: Saxon: lib: j. art: 10.
Et Iure Muni: artic: 57. Et Specu: Saxo
num lib: ij. articulo 20.

¶ Potomkowie ktorzy oſtána w imieniu/ ie
ſli ieden z nich vmrze: Drudzy ktorzy zoſtá⸗
na Bráćia álbo Sioſtry dziela imienie mie⸗
dzy ſie. Ale ſie to rozumie/ gdzieby Mátki ży⸗
wey nie mieli/ ná ktora po Dziećiách imienie
ſpada/ gdy ktore z iey Dzieći zeydzie bez plo⸗
du. Iure Muni: arti: 57.

¶ Imienie gdy miedzy ſoba Bráćia álbo sio⸗
ſtry dziela/ Stárſzy dzieli/ Mlodſzy wybie⸗
ra. Speculo Saxonum libro ij. artic: 29.

¶ Gdy vmrze Niewiáſtá/ Imienie iey ná
Dzieći przypada. A ieſli Dzieći iey pomra/
tedy ono imienie ná Oycá ich przypada: á
przyrodzeni z ſtrony Mátki/ po tákich Dzie⸗
ćiách nie bióra ſpadku/ gdy Oćiec żyw/ iedno
Oćiec: tož tež y o Mátce ma być rozumiano/
že po tákich Dziećiach nie bierze nikt ſpadku
iedno Oćiec y Mátká poki żywi: gdzie ieden
z nich zeydzie/ bierze drugi z tych: iáko ſie to
nápiſálo. vt de hoc Speculo Saxonum li⸗

bro j. articulo 17. Et iure Municip: articu-lo 63.

¶ Vmrze ktho/ ktory nie ma ani Bráciey áni Sioſtr rodzonych z oboich rodzicow: tedy bliżſzy/ co ſą w rowney Liniey/ ták z Rodzaiu Oycowſkiego iáko y Mátczynego/ rownym práwem biorą imienie ktorego im przynmrą. Speculo Saxo: libr: j. artic: 17. Et Iure Mun: art: 63.

¶ Ieſli ktho ſpadek bierze/ ktory ieſt z innego práwá/ z inney Iurisdiciey: ma poſtánowić Rekoymie álbo ſie vyſćić/ ieſliby kto bliżſzy ozwáł ſie do tego imienia/ á odzierżáł ie z práwá/ iż to co bierze ma záſie wroćić. A to ieſt z práwá y z zwyczáiu/ dla vchronienia ná potym trudnośći.

¶ Dziećinne wſzyſtky rzeczy ktore w Imieniu Dziećinnym zoſtawáią/ tedy ták Meżczyzny iáko Białegłowy rowny ſpadek y rowne práwo maią: oprocz Gierady á Hergiewetu. Speculo Saxonum lib. j. arti. 27.

¶ Ci ktorzy w Potomſtwo iákie wchodzą/ żebiorą imienie/ álbo Dziedziczne: álbo Niewiáſty ktore biorą Gierádę/ albo Potokowie/ co przychodzi ná nie Hergieweth/ tedy to czynić powinni: Naprzod kto Dziedzictwo bie-

rze/długi powinien płácić. Specu: Saxon: lib: j. arti. 6. Gierade Niewiáſtá ktora bie// rze/powinná łoże vſłáne dáć Mężowi vmár ley żony: po ktorey Gierade bierze. Speculo Saxon: libr: iij. arti: 38. Kto bierze Her// giewet/to ieſt zbroie/ bliżſzy ktoremu ſie do// ſtánie Miecz/ to ieſt ſtárſzy miedzy Bráciá/ ten iáko Opiekun powinnoſć tę ná ſobie nie// ſie że powinien w Sadzie bronić Sieroty tey ktora ſie opieka. Iure Municip: articulo 26. Et articulo 49.

¶ Ruchome rzeczy/ Mąż po żenie bierze/ y iemu ich przyumiera/oprocz Gierady/gdzie// by tego nie oddálá zá żywotá s przyzwolenim Mężowym. Speculo Saxonum libro j. ar// ticulo 31. Et libro iij. articu: 76.

O Niewiáſtach/ y o Dziewkách/ á o Gieradzye.

MAż po żeniney śmierci/wſzytki rze czy ruchaiace bierze: oprocz Giera dy/tę bierze co nabiżſza w rodze v márley niewiáſty: mimo też wła// ſne Syny iey/ bliżſza w rodzie Gierade bie//

rze/y niemoże iey nikomu áni Mężowi Testá mentem oddáć/ á od bliższych w rodzie oddá lić: á inne rzeczy ruchome tedy Mąż po żenie bierze. Spec: Sax: lib: iij. arti: 76. et art: 80. Et Spe: Sax: lib: j. art: 31. et art: 20.

¶ Gierádá to iest/ co ty rzeczy do niey przy- słuszáia/ Száty niewieście/ kráiáne álbo iuż poczęte/ Sukno álbo Płotno/ y ty rzeczy kto- re ku niewieściemu vbiorowi náleżą/ álbo czę- go zá Mężá vżywáłá. Ale gdzieby Mąż kup- czył suknem/ álbo płothnem/ choćiaby pocze- tebyło/ tedy to nie idzie żenie ále Potomkom/ álbo bliższym vmárłego/ tylko sie rozumie o tych rzeczách kráiánych/ ktoreby nie ku kupiec twu należáły/ ále tylko ku chodzeniu á vży- wániu domowemu. ¶ Też do Gierády przysłuszáia/ konie ktoremi robiono/ krowy/ wieprze/ y inne rzeczy/ iáko gęsi/ kury/ skrzy- nie/ skrzynki máłe/ złoto ná nićiách/ wezgło- wia/ poduszki/ prześćierádłá/ rzeczy łázien- ne/ len/ pierścienie/ ktorych zá Mężá vżywá- łá/ wience/ Księgi/ ná ktorych sie Niewiásty modlą/ zwierćiádłá. Iure Muni: arti: 23. et artic: 57. Et Speculo Saxo: libro j. ar- ticulo 24.

¶ Dziewká ktora ostawa w domu/ v Rodzi

cow/a niewypráwiona od nich/tedy po mát
ce bierze Gieradę: á tá co iuż wypráwiona/
niema s nia bráć Gierady dla tego/iż tá co iuż
wypráwiona/wzicła iuż wypráwę swa/á ta
czekálá/y ku szkodzie y ku pożytku: Bo snadź
by też tákich rzeczy nic nieostálo: A ták cokol-
wiek tákich rzeczy weźmie/nie powinná tego
s Siostra dzielić. Spec: Sax: lib: j. art. 5.
Et Specu: Saxo: libro ij. articu: 19. Et
libro j. articulo 13.

¶ Maż żony swey száty/ iesliby zá iey zdro-
wia/álbo żywotá zá potrzeba zástáwil/ po-
tym żoná vmrze/á bliższa domaga sie Giera-
dy: Maż powieda że zá potrzeba zá zdrowia
żony swey száthy zástawil y pieniadze w cho-
robie iey strawil: bliższaby sie przedsie dopierá
lá/gdyż sie zna/że on zástáwil/á nie żona ie-
go: iesli ma dosyć czynić zá to álbo nie? Maż
przedsie to powieda co pierwey/że zá potrze-
ba/á zá zdrowia żeninego zástáwil/ áże ia
tym żywil: iesli Maż może dowieść onym v
kogo száty zástáwiono/że zá zdrowia żenine-
go száthy zástáwil: tedy tá ktora sie Gierady
domaga/ma sámá sobie wykupić: á Maż w-
tym niepowinien szkodowáć. vt de hoc Spe-
culo Saxo: libro j. artic: 24. A iż ná potrze-

bez żenine to vtrácił/ á záſtáwił: ieſli mu nie wierza/ przyſiega tego ma podeprzeć/ że thák ieſt. Iure Municip: art:23.

¶ Niewiáſtá gdzyeby oddáłá Gieradę na ſ/ miertelney poſcieli/ poniewaz niemoże nic czy nić bez meżowego przyzwolenia: A thák mąż ma opátrzyć/ áby ſie nic ku ſzkodzye iey potom ſtwu nie dzyało: á gdzyeby ſie zſtało powinien o to odpowiedáć. Bo iáko mąż żone powinien w chorobie opátrzić/ we wſzitkich potrzebách/ ták też powinien opátrzyć/ á nie dopuſćić/ áby ſie co zſtáło ku ſzkodzye potomkow/ w tych rze czách ktore po śmierći iey ná nie przypadáia. Abowiem żoná oprocz meżowey woley áni za dna sierotá kim ſie opiekáia/ nie moga nic dáć bez woley ſwego opiekalniká: á coby ſie w tey rzeczy ſzkody zſtáło/ tedy opiekun powinien to opráwowáć/ iáko o tym Spec: Sax: lib: ij. artic: 38. Y nie wymowi ſie tym opiekun/ żem nie był/ álbom nie wiedzyał/ gdyby ſie siero/ tam ſzkodá zſtáłá: Bo powinien wſzythko o/ pátrzyć/ áby prze iego niedbáłość á nieopátrze nie/ ſierocie ktora ſie opieka ſzkodá ſie nie dzia łá. A co ſie gierady dotycze/ tedy ieſli odpowie że nie był/ nie wiedzyał: y niżli domá był/ tym iuż były ty rzeczy przes kápłaná wynieſione/

ktoremu to żoná dálá/dla milosiernego vczynku: tedy bliższy bedzie Práwem tego odiidź/á niżli go máiá w tym pokonáć: A Gierady to iest tych rzeczy/iuż nie v Meżá/ále v tego v kogo rzeczy sa ma bliższa dochodzić. Speculo Saxo: lib: j. arti: ii. Et Jure Muni: artic: 23. Et Specu: Saxo: lib: j. artic: 24.

¶ Gierady iáko sie nápisálo/ że żadny nie ma bráć iedno bliższa niewiásty tey/ ktora iey odvmiera. A iesli niewiástá/po ktorey Gieradá ostánie/ nie ostáwi Dzyewki po sobie / a ma syná żaká ktoryby iuż Akolitem byl / ten blyższy bedzie Gieráde wziać niżli siostrá Mátczyná/álbo inna bliższa. Ale gdyby sie zasie w inny stan odmienil/thedy powinien zásie Gierade wrocić. Jesliżeby Dziewká bylá/á syn też ták Akolit/rowno táki Brát z siostra Gierade wezmie/iáko o tym Speculo Saxonum lib: j. arti: 5. A iáko przychodzi ná blyższe po Niewieście Gieradá/tak iáko iuż opisano/co ku niey przystusze: ták też po Meżu gdyby synow niemiál/ná iego bliższego przychodzi Hergieweth/to iest Miecz/zbroia/ co naylepsza ná iednego czlowieká/ Koń co lepssy s Siodlem. O ty wszytki rzeczy gdyby Wdowe vmárlego Meżá żone winiono/Cze-

goby z tych rzeczy niemiáłá / przysięgá odcy//dzie. A gdzieby ich kilko było Bráciey row//nych w práwie ku tym rzeczam Stárszy miecz weźmie / á drugiemi rzeczami rowno się dzie//lić będą. Speculo Saxo: lib: j. arti: 22. Et Iure Muni. artic: 25. A tych rzeczy nie zo//wą nigdy inedy / Gieradą álbo Hergiewetem iedno po śmierći tych / ktorzy tego odumrą: dla tego / iżby wiedzyeć co bliższey álbo bliż//szemu ma być dano / á co ná nie przychodzi. Bo zá żywotá / nie zową iedno kożdą rzecz swym imieniem / Száty szátami / Zbroie zbro//ią: y wolno poki żyw kto swym száffowáć / vt de hoc Iure Munic: artic: 23. ¶ Y iesli kupi Suknią dziś / á potrzebá mu iutro / może ią przedáć ku swey potrzebie. Tákże też mąż zbro//ię: tylko ná śmiertelney pośćieli oddáć thego nie może / co zá żywotá máiąc / á dobrego zdro//wia miał á chował áż do choroby: A ták w chorobie tego vtráćić nie ma áni może / y niko//mu oddáć ku szkodzie tym ná ktore to przypá//dá / y po śmierći iego niema nikt bráć iedno bliższy iáko się nápisáło. Iure Mu: arti. 65. ¶ Gierády áni Dziedzicthwá żoná Mężo//wi niemoże wzdáć / bez przyzwolenia Dzie//dzicow / á Potomkow. Tákże też Mąż żenie.

Speculo

Speculo Sax: lib: j. arti: 31. Et Jure Municip: arti: 65. et arti: 26.

¶ Zoná iesli ma od mezá swego zápisáne opátrzenie do zywotá / iáko to zowa łácinskim iezykiem / Prouisionem vitae / Tedy zywnosć domowa / coby iaku zywnosći ná ieden Rok nágotowano / przychodzi iey wszytkiego połowicá. A gdzieby tákiego opátrzenia do zywotá niemiáłá / Tedy vzywáć tego ma / iedno poty poki w imieniu siedzi / á poki iey z imienia dziedzicy niewypráwia. Speculo Sax: libro j. artic: 22. Et articulo 24. Et Jure Municip: articulo 24.

¶ Zoná ktoraby po Mezu swoim ostáłá brzemienna / ná pogrzebie Mezá swego / álbo tez trzydziestego dnia po tym / ma to vkázáć / ze iest brzemienna. A gdy sie tákie Dziećie vrodzi / po Oycowskiey śmierći / gdzieby Dzyeći Mezá iey / temu to posledz národzonemu / cześći iego dáć niechćiáły / Tedy ma dowieść czterzmi Mezmi / y dwiema niewiástámi / co iey w połogu słuzyły przy národzeniu tego dziećiećiá: ktore dziecie iesli vmrze / Mátce w łono przyumiera. A gdzieby do Kośćiołá doniesion potym vmárł / tedy w tákiey mierze / Káplani / Mniszy / Niewiásty świadczyć moga

że go żywego widzieli: A ták s tad máia bráć ráde Niewiásty/ áby przy pogrzebie/ álbo trzy dziestego dnia opowiedziáłá/ że ia mąż brzemienna odumárł: á Niewiástá może płod nosić w żywocie dziesieć miesiecy y dwá dni á nie dłużey. Speculo Saxo: lib: j. articu: 33. Et Iure Municip: artic: 96.

¶ Gdyby kto Małżeństwo z żoną brał/ s ktoraby pierwey nie mieszkáł/ iżby ia z brzuchem poiał/ Tedy ten płod ktory sie vrodzi/ gdy w Małżeństwo wstapia przed czásem/ tákże też ktore sie vrodzy po smierci Oycowskiey pozniey/ tedy nie sa zupełnego práwá áby bráły spádek z innemi dobrze národzonemi. Speculo Saxonum libro j. artic: 36. Et Iure Mun: artic: 96.

¶ Zone gdy Mąż poymie/ á snia nic nie weżmie/ sámby też nic niemiáł/ á potymby sie społu dorabiali/ tedy żoná po meżowey smiercy czwarta cześć bierze y Gierade/ á trzy cześcy ná potomki Meżowe. vt de hoc Iure Municip: Articulo 22. Et Speculo Saxo: libro j. artic: 21. et arti: 24.

¶ Zoná poki Mąż żyw niema władzey/ áni w posągu/ áni wstráwnych rzeczách/ to iesth in vtensilibus. Ale wszystko v Meżá zostá-

wa/ aż po śmierci Mężowey/ toż bierze. Iure Municip: Articulo 24.

¶ Niewiásty żadny przeświádczyć niemoże: ále bliższa sie sámá odwieść/ gdy ia o co winnia. Specu: Saxo: lib: j. artic: 46. Et lib: ij. artic. 63.

¶ Niewiáste álbo Dziewkę ktoby zgwałcił/ Tedy táka/ ktoreyby sie to stało/ ma to záráżem obwołáć/ y przed vrzędem opowiedzieć. A iesliby w Polu álbo w Lesie iey to stało/ Tedy skimby sie podkáłá/ ma swoy gwałt świádczyć/ y ma idź do Wsi álbo do Miásteczká bliższego/ á tám ma swoy gwałt obwołáć/ opowiedzieć y o świádczyć. A táki káżdy gwáłtownik/ by też iáwnie podezrzána Niewiástę zgwałcił/ tedy ná gárdle ma być karan. Specu: Saxo: libro ij. artic: 64. Et Iure Municip: articulo 38.

¶ Niewiásty máia mieć opiekuny/ ku sprawowániu wszytkich rzeczy: Abowiem przodkiem dla tego że świadectwem nie moga być pokonáne. Wtore że przez sie/ iedno przez Opiekuná/ nic moga nic zápisáć/ álbo dáć: áni też w swey odpowiedzi/ nie moga szkody żądney nieść. Też práwá vmieć niepowinny: á izby ich tesz do Sadu niepowlaczano/ A ták

ie w tym czcza/ gdyż kożdy woli Męzczyzne o ktorążkolwiek rzecz vpomionąć/ nizli Nie- wiáſtę/ y świadectwem go przyſtoyniey po- kona/ nizli Niewiáſtę: dla tego że ſie Nie- wiáſty/ ſzkody ſtrzedz nieumieią. Speculo Saxonum libro j. articulo 46.

¶ Niewiáſty w prawie rzeczy mowić niemo ga/ áni ſámy przes ſie nic czynić/ iedno przes Opiekuná. Specu: Sax: lib: ij. artic: 63.

¶ Mąż żenie gdy viſci rękoiemſtwem/ że iey ma opráwę vczynić/ gdy mu Poſag po niey dádzą/ w tym niewiánowawſzy iey vmrze: żoná zoſtáłá po nim/ vpomina rękoymie/ rę- koymie ácz nieprzą że ręczyli/ gdy poſag zá- płácą. A poniewaſz poſágu niezápłácono/ te dy iey też opráwá nie ma być prze niezápłáce nie poſágu vczynioná: Ná co bliżſza oná Niewiáſtá ſámoſiodma dowieść/ że poſag po niey dano/ á zápłácono: á niżliby przećiw iey dowodzić miano/ że niedano/ y wiáno/ nie- tylko zápiſáne/ ále przed ludźmi ktorzyby tho wedle práwá świádczyli/ obiecáne: Tedy bliżſza oná tego dowieść/ á niżli ia przyiáćie- le Mężowi/ o to przeświádczyć máia. Jure Municip: Articulo 22.

¶ Niewiáſtá/ gdzieby też poćiągnęłá prá-

wem

wem Potomki Mężá swego/ że wniosłá do Mężá swego Summe iáką pieniedzy: Tedy Potomkowie bliszszy dowieść/ iáko po vmárłey rece że nic niewniosłá/ niżliby oná miáłá dowieść ná wniesienie: oprocz izby ia chcieli ná dowod s świádki iáko po vmarłey rece puścić. Jure Municip: Articulo 22.

¶ Zoná bes Mężowego przyzwolenia/ niemoże nic vtrácić: tákże też y Mężowi dáć/ bes przyzwolenia Dziedzicow. Abowiem to imienie/ ktore żoná ma/ nie innego práwá do tego Mąż ma iedno iáko Opiekun. A ten kim sie opiekáia niemoże nic dáć/ żeby mogło być domnimánie że iáką chytrością poszedł/ álbo mocą wyćisnał: chociaby też tho przed práwem żoná vczyniłá/ wesołą twarzą/ tedy to wáżyć nic niemáią/ iáko o tym w práwie Cesárskim. Et Jure Municip: articu: 26. Et Speculo Saxo: libro j. arti: 31.

¶ Niewiástá ktorey Mąż odumrze brzemienney/ Tedy niemoże być z Imienia ruszoná/ áleż Dziećie porodzi: dla tego/ że to co w żywoćie nośi/ tedy iest Potomek á dziedzic onego imienia. Specu: Saxo: libro iij. artic: 38. Et Jure Municip: Articulo 96.

¶ Niewiástá to iest żoná v Mężá/ ácz ieszcze

Mąż żyw/może sie wiáná swego domágáć/ gdyby Mąż vtracał/álbo iákożkolwiek ku v- bostwu idzie/s tey przyczyny / áby siebie Mę- żáy Dzieći żywiłá. A wszákosz niemoże te- go przedáć áni zástáwić / áni dárowáć poki Mąż żyw. vt de hoc Speculo Saxon: lib: j. artic: 20. Et Jure Municip: Articulo 22.

¶ Dziewká ktoraby byłá wyposázoná przes Oycá y przes Mátkę/tedy iesliby sie niewyrze kłá z imienia/ma mieć rowny dział/z Bráćią álbo s Siostrámi: Ale to co pierwey wzielá/ chćieli mieć dział/tedy powinná położyć wro wny dział/to co wzielá. Speculo Saxo: lib: j. arti: 13. Et Jure Muni. artic: 57.

¶ Dziewká wyposázoná/tedy nie bierze Gie rady to iest Niewieśćiego sprzętu: iedno tá co domá iest/táka Gieradę sámá bierze: á nie- powinná iey dzielić s siostrą zá Mąż wydáną Jure Mun: art: 27. et li: j. árti. 5. Spe: Sax

¶ Niewiástá ktora sie niepoczćiwie chowa/ tráći dobrą sławę/ále imienia nie tráći: Abo- wiem tá przyczyná tego iest/że gdzieby dzie- dzictwo strácilá swoie / dałáby sie iey przyczy ná/że z vbostwá moglá nie przestáć sromotnie żyć. A wszákoz sie to rozumie o wolnych Nie wiástách/że dziedzictwá nie tracą. Ale Mę-

żátká/ktoraby miáłá od Męża dożywotna o=
práwę/ álbo opátrzenie/ tá tráci maiethność
swoię/gdzieby to ná nie przewiedziono. Spe
culo Saxonum libro j. articulo 5. Et Iure
Municip: artic: 22.

O Przedawániu y okupowániu imienia/y o wzdániu práwá.

DZiedzicznego imienia niemoże nikt
przedáć á oddálić od swego Potom
kwá/tego w ktore też sam wnidzie
po przodkach swych / oprocz thego
gdyby ktory syn/albo dziewká bili Oycá albo
Mátkę: álbo gdyby się Rodzyczy stárzeli/ iżby
ich niechćieli chowáć/ żywić: álbo iżby ie z I=
mienia wypadzali/ álbo ktorymkolwiek oby=
czáiem o gárdło ich stáli: Tedy s tych przy=
czyn mogą od nich oddálić Imienie/ Rodzy=
czy ich: ále inák niemogą. A choćiáby przedáł
álbo oddalił/ tedy gdy oni nie przyzwolą/ te=
dy wzdánie nic nieważy: ále co kto sam kupi
czego nábędzie/ to może bes przyzwolenia
Dziedzicow á Potomkow swych przedáć y

dárowáć komu chce: á ma te moc mieć w prá//
wie/oprocz kto Dzieci własnych Potomkow
swych niema/iedno Brácia/ tedy wolno mu
swe przedáć/bes przyzwolenia Bráckiego.
Specu: Saxo: lib: j. artic: 17. in Glosa. Et
lib: iij. artic: 83. Et lib: j. artic: 52. Et lib:
j. articu: 84
Gdyby kto ktora rzecz przedał/ á przed sadem
nie wzdał: A ten komu by przedano/byłby te//
go w dzyerżeniu/ á zasie by tego dochodził/ á
przalby że nie przedał/ gdyż tego w Księgach
niemász: tedy ten kto dzyerży/ bliższy iest do//
wieść/że to kupił/świádki/przysiega/ niżliby
tego dowodzyć miáł/że nieprzedáł/ álbo nie
dárowáł. Abowiem ten ktory iest w dzierże//
niu/ lepsze práwo zá soba ma/ niżli ten co go
gába albo pożywá: Bo powod niema zá soba
wiecey/iedno przysiege á świádki/kthoremi
by chciáł dowodzić: A ten kogo winia/ ma zá
soba dzierżenie/przysiege y dowod przes
świádki/iáko kupił álbo mu dárowano: á do
wod sámotrzeciemu przychodzi. Vt de hoc
Speculo Saxo: libro j. articulo 15. Et lib:
ij. articulo 36.
¶ Gdzieby też było watpliwe práwo/ták po
wodowe/iáko też tego pozwánego co dzierży

Tedy Dzierżáwcy skázuia dowod/dla thego że lepsza Condicia tego co dzierży/ nizli tego co niedzierży. Spec: Sax: lib: iij. artic: 4.

¶ Dzierżenie to vtwierdza práwo kożdemu ktoby iákie miál: s ktorego żadny nie może być ruszon iedno práwem przewyćiężony. Spe: Saxo: lib: ij. artic: 24. Et libro iij. arti: 83. Et Jure Municip: Artic: 29.

¶ Ktoby Imienie przedal á bronić byl powi nien/ iesliby bronić niemogl/ przećiw temu ktoby o to czynil imienie: tedy ten komu imie/ nie przedal/ powinien imienie wroćić/ swe pieniadze zasie wziawszy/ co zá to dal. Jure Muni: artic: 116. Et Specu: Saxo: lib: j. Artic: 9. Et lib: iij. artic: 35.

¶ Zadny nie może lepszego práwá innemu spuśćić/ iedno iákie sam ma. Jure Mucipali articulo 23. Et Articulo 29.

¶ Imienie gdyby kto pezedal/ oprocz przy/ zwolenia dziedzicow/ ná ktore Imienie spáść ma: tedy tákie przedánie nic nieważy: oprocz ktho kupi sam ná bedzie/ to może przedáć bes przyzwolenia. A gdy Dziedzictwo álbo imie nie komu wzdawáia v Práwá/ á ci ktorym/ by tá rzecz należálá/ bedac przy práwie milcze liby/ á niemowiliby áni przećiwili sie temu: te

dy po tym przeciw temu iuż mowić nie mo-
ga. W práwie też Máydeburskim / kto co so-
bie przed práwem opráwi / á záchowa / tomu
w práwie ma idź. Speculo Saxo: libro j.
artic: 52. Et Speculo Saxo: libro ij. artic:
6. Et Iure Municip: artic: 20.

¶ Dziedzictwo álbo Imienie / ieśli kto dawá
álbo zápisuie: tedy to przed práwem ma być
vczyniono / dla tego áby ty rzeczy porządnie
szły / y dostátecznie mogły być doświadczo-
ne / y dowiedzione / gdzieby tego potrzebá by-
łá: Iure Muni: arti: 55. Et artic: 20. et ar-
tic: 140.

¶ Imienie gdyby kto komu obiecał wzdáć / á
w tym by vmárł / niedokonawszy tego: niepo
winien tego syn dzierżeć: Bo bliższy sie zostáć
w imieniu Oycowskim / niżli ten co kupił: A
wszakoż pieniadze wroćić powinien / ktoreby
Oćiecza to wziął. Specu: Saxo: lib: j. ar-
tic: 9. A wszákże sie tho ma rozumieć / coby
sam nabył á przedał: gdyż innego dziedzic-
twá niemoże przedáć bes przyzwolenia Po-
tomkow własnych. (.) (.) (.)

¶ Imienie iáko iest dwoiákie / Dziedzyczne
y Ruchome: ták też dwoiáka spráwá około
niego. Dziedzictwá / á tego co ku Dziedzyc-

twu należy/tego bes przyzwolenia włásnych potomkow nie może nikth oddáć. Ruchome rzeczy/kthore z mieyscá ná mieysce moga być przeniesione/ty oddáć káżdy może álbo przed Sadem álbo Testámentem: oprocz Gierady á Hergiewetu. A to sie ma rozumieć gdy kto niemocnym bedac/smierci sie iuż nádziewá=iac tákie rzeczy odkázuie. Speculo: Saxon: libro j. artic: 52. Et ad idem Jure Municip: articulo 21. et artic: 61.

¶ Gdyby kto dom kupił/á kupiwszy żeby sie weń wprowádził/áczby mu go ieszcze niew=zdano/tylko áby iuż zadátek kupiwszy dał/w tym by ten dom zgorzał/thedy ostátek zá co stárgował powinien zápłácić/gdy iuż onym mieszkánim poćwierdził kupno. Gdzieby w tym domu kupnym nie mieszkáł/á przał sie że by go nie kupił/thedy blyższy sie odwieść że nie kupił. Jure Muni: Artic: 140.

¶ Gdy kto Jmienie wzdawa álbo że ie ko=mu Dekretem przysadzáia: Tedy ten co by sie mienił blisko mieć/iesli oblicznie przy Sa dzie bedzie ma zárázem przeciw temu mowić: Abowiem iesli milczy á nie mowi o to/thedy iuż iákoby przyzwalał. Specu: Saxon: lib: ij. artic: 6. Gdzieby nie był oblicznie/á był

pod tymże prawem/ná czás o to mowić Rok y sześć niedziel. Specu: Saxo: lib: iij. artic: 83. Et Iure Municip: artic: 20. Et Speculo Saxon: libro j. articulo 70.

¶ Gdzieby kto przedał Imienie/áleby go ieszcze nie wzdał/y dzierżenia niedał: A iesliżeby rzecz oná zginełá/álbo iáka szkode wzięłá: tedy ten ná tym szkodnie co przedał/á nie ten co kupił. A wszákoż ten co kupił/to co zá dáł tráci. in Iure Ciuili. Et Iure Municipali articulo 140. Et Speculo Saxonum libro j. articulo 9.

O Dawnosciách.

DAwnosć o rzeczy Dziedziczne/o stoiace y o leżace. Stoiace/iáko sa Domy/Folwárki. Leżace/iáko sa Role/Ogrody. A ták o tákie rzeczy/kto siedzy pod iednym Prawem/iáko tho zowa pod iednym Dzwonem: kto chce dochodzić/ma to czynić nizli rok y sześć niedziel wynidzie. Speculo Saxonum libro iij. articu: 83. Et libro ij. artic: 36. Et articu: 44. Et libro j. artic: 70. Et artic: 28.

¶ Dawność we wszytkich rzeczach iest: o⸗procz rzeczy ktore przysłuszaia Skárbowi wierzchniego Páná/álbo Rzeczypospolitey: rzeczy kośćielne zginele/v kogo by zástáne: słudzy niewolni/ktorzyby vćiekli: rzeczy krádzione/álbo gwałtem wzięte/Tákie rzeczy dawnośći niemáią: ále w innych wszystkych rze⸗czách/tedy iest dáwność. Speculo Saxon: libro j. articulo 29. Et lib: ij. artic: 44. Et arti: 25. et arti: 36. libro eodem.

¶ Dawność rzeczy ruchomych/ktoby o nie nieczynił Roky dzień/to iest rok y sześć Nie⸗dziel. Nieruchaiacych rzeczy/ gdy kto kupi/ á zá wzdánim wedle práwá dzierży/ tedy kto pod iednym Dzwonem śiedzac/ Rok y sześć niedziel milczy/doidź tego niemoże: ktoby nie był tam gdzie Imienie leży /chodził po służ⸗bách/ po rzemieślech/tedy Dziesięć lát Daw⸗ność/ ku dochodzeniu bliskośći/ álbo imienia/ ktoreby nań wedle práwá przysłuszało. A kto by w ziemi niebył/ále w cudzych ziemiách/te⸗mu Trzydzieśći lat y Rok idzie dawność. Speculo Saxo: lib: ij. artic: 44. Et Iure Muni: artic: 21. et artic: 140. Et Spe: Sa: lib: j. artic: 28. Et lib: ij. artic: 31.

¶ Zástáwne Imienie to dawnośći niema/że

ie záwsze bliższy może wykupić. Spec: Sax: lib: ij. artic: 24. Et Jure Municip: artic: 20. et artic: 140.

¶ Dawnosć nie iest w żádney rzeczy/ gdzie niemász dárowánia álbo przedána/ to iest zá-pisu ná co/ álbo iż kto dzierży/ gdy iedno zá práwem nie dzierży: tedy w tákiey rzeczy da-wnośći niemasz. Spec: Saxo: libro ij. arti: 44. Et lib: iij. artic: 4.

¶ Dawnosć nie idzie Dzieciam poki lat nie-maia/ oprocz gdy iuż ku lathom przyida: tedy gdyby był y tám oblicznie pod tym práwem á niemieszkały nigzie indzie / á milczałyby rok y sześć niedziel o swa krzywde: tedy iuż daw nościa trácić moga. Jure Municip: arti: 21. Et lib: i artic: 70.

¶ O krzywdy iákie gdy ná kogo żáłuia: poki rok nie minie/ ma opowiedać. Gdy rok mi-nie/ ten ktory sie mieni mieć krzywde/ niema iuż mieiscá o to czynić. Speculo Saxonum libro iij. articulo 31.

O Długach á o dłużnikách.

DLugi iáki/gdy żoná zá Męża ręczy/ á Mąż vmrze/ á ostáwi imienie po sobie/ ná ktorymby oná miáłá do żywocie: tedy táka żoná zostáła po Mężu/ niepowinná długow Mężowych płácić/ chociáby sie zá nie ręczyłá: ále Potomkowie będą winni płácić poki onego Vmárłego imienia ostawa. A gdzieby iego imienia niedostáło/ tedy dopiero żoná/ zá co sie ręczyłá/ powinná płácić s swego. Bo żony niepowinny płácić długow Mężow swych. Speculo Saxo: libro j. artic: 20.

¶ Dług też gdyby komu miano płácić/ ná dzień náznámionowány/ á on by niebył: Tedy iedno on dzień stráci: ále pieniedzy á długu swego tym nie tráci. Specu: Saxonum libro ij. Articulo 11.

¶ Gdzieby kto znał dług á dawał fánti álbo imienie/ á powiedałby że pieniedzy nie ma/ áni srebrá/ áni złotá: tedy ma przysiądz/ że tego nie ma: á dłużnik bedzie powinien od niego bráć to co dawa: A vrząd Mieyski przysie-

gły/ma to oszácowáć zá co stoi. Spec: Sax: libro j. ártic: 70. A iesli ma czym płáćić/ tedy do ośmi dni/ potym do trzech dni/ potym do dwu dniu/ potym do zachodu Słońcá/ álbo do iutrá ma być skazána płacá: oprocz żeby Gość był ktoryby iednego dnia do sądu przy-iecháć niemogł/ tedy ták prętkiego roku płá-ćić niema. Specu: Saxon: lib: j. artic: 3. Et Jure Muni: artic: 27. A iesli zakład tho iest ty rzeczy kosztownieysze niżli dług/ przy-tym to zostawa: co nádwysz czyie iest: iesli nie dostánie/ tedy ten powinien dołożyć á zápłá-ćić. Specu: Saxo: lib: j. arti: 70. Et Jure Muni: artic: 46. et artic: 27. To też co da w zákłádzie dłużnik/ tedy ten kto pożyczył/ może obráć miedzy tymi rzeczámi co chce bráć. A gdzieby ruchomych rzeczy niedostáło/ tedy z dziedzictwá ma być płácono. Speculo Sa-xonum libro iij. articulo 39.

¶ Długow gdy sie kto przy/ tedy mu przy-chodzi odwod iáko nie dłużen. A iesli sie nie przy długu/ ale powieda że zápłáćił: tedy sá-motrzeć ma przysiądz że zápłáćił: oprocz gdzie by Sądem nań dowiedziono/ álbo gdzieby zá-pisány dług był/ á on by sie przał/ tedy odprzy-siądz sie niemoże: gdyż to co sie práwem dzie-

ie/práwem by ſie też to vkázáć miáło/ że záplá-
ćił. Iure Muni: artic: 27. A gdy kto dług
zna/ tedy ma być ſkázána płaca do dwu Nie-
dziel. A gdy dług wielki/ tedy do dwunáſćie
niedziel. Spec: Saxon: libro ij. articulo 9.
Et Iure Municip: artic: 34.

¶ Długi ktore zoſtáną po vmárłem/ thedy
náprzod przed wſzytkimi długi ma idź ná-
kład ná pogrzeb/ á potym ſługam myto ich/
y wiáno álbo opráwá ma náprzod idź przed
innemi długi: á zwłaſzczá ieſli ſie pierwey o-
práwá ſtáłá/ niżli Mąż ná tym imieniu dłu-
gi zápiſał: A dłużnicy przed Trzemidzieſty
dni o dług ktory im vmárły był zoſtał/ nie mo-
gą Potomkow gábáć/ áni Sedzia może ich
ćiądząć. Specu: Sax: lib: j. articu: 22.

¶ Długu aby niepłácył Dziedzic/ iżby ſie
przał/ że Spádku niewziął: ieſli nań dowio-
dą że fálſzywie záprzał/ á iż Spádek wziął:
tyle dwoie ma zápłáćić/ ile dług nieſie. Spe-
culo Saxonum j. Articulo 6.

¶ Dłużniká ſwego ieſli ktho pociągnie do
práwá/ ieſli nie oſiádły/ tedy vrząd gdy go
ſtroná powodna o to żąda/ powinien tákiego
viśćić/ áby práw był á práwu doſtał: Ma też
miánowáć powod iáki to dług o ktory poży-

wa/áby obwiniony mogł tym lepiey wyrozumieć/ á obáczyć mali znáć álbo przeć. Iure Municipali Articulo 34.

¶ Chyrográff iesliby ktho miał ná dlug /á czásby minał/ ktory ná Chyrográfie opisano/ záplácić: iesli powie dłużnik że záplácił/ sámo trzeć tego ma dowieść/ to zwyczay ták niesie: A zwłaszczá gdy iuz czas minie/ ná ktory záplátá być miałá.

¶ Dlugi iáko sie pierwey nápisáło płáca z rzeczy ruchomych/ álbo z Dziedzicznych. A gdzie by dłużnik niemiał czym płácić/ tedy do wiezienia ma być dan. Spe: Sax: lib: j. Artic: 70. Et Spec: Sax: lib: iij. arti: 39.

¶ O Dlug troiá odpowiedz/ á kazda ma osobliwe práwo: Jesli prosto żáluia/ żeś mi winien: Ten co go winia/ má przysiadz sám iż niewinien: iesli rzecze żem zapłacił/ tedy sámotrzeć ma przysiadz iż záplácił. Jesli rzecze ześ mi to odpuscił/ á ten sie ktemu nieznа: po wodbliższy swa przysiega tego dowieść/ że nie odpuscił. Speculo Sáxo: libro j. artic: 65. Et libro ij. arti: 6.

¶ O dług gdy ktoszperuie ná cudze imienie/ Tedy pierwszy szperunk/ ten idzie ná przod: wszakoż ktoby nieprzypozywał/ ná trzy Sa-

dy vczyniwszy szperunk / á on co by posledz szperunkowal / bedzie przypominal / y prze//wiedzie pierwey práwo / áz do końcá: Thedy ten iuz bedzie blizszy imienia / nizli on co pierwey szperowál / á w práwie nic nie czynil.

Gdzieby tez kto: áczby szperowal inny przed nim / przyszedl posledz / y szperowalby / á vka//zalby zapis álbo przed onymi co pierwey szperowáli / á zapisu áni Chyrográff ktoryby miál ná dlug / Tedy iednák przed onymi co pierwei szperowáli / á zápisu áni Chyrograffu nie//mieli / tedy tego szperunk pierwey poydzie / chociá posledni / gdy iedno zapis vkaze álbo Chyrograff. To w Procesye Sadowym ták sie záchowywá.

¶ Dlugi rozmaitymi sie obyczáimi pláca: Ale gdy iedno swiadectwo tego bedzie iz kto záplácil / thedy od plácenia wolen / gdy bedzie swiádectwo dostateczne godne tych co wie//dza: albo co slyszeli / álbo widzieli / iz to co pozyczono / ze záplácil. Drugie tez / iz dá ktho rzecz swoie / zá to co mu dluzen / á dluznik to przyimie / tedy iákoby gotowe pieniadze dal. Trzecie izby kto byl co winien Gluchowi / ktory mowic niemoze / Tedy swiadectwo thych ktorzy widzieli ze mu dano / wazy. Czwarte /

iesli

iesli dlug swoy vkaże ná swym innym dłużniku / á ten komu winno to / przyimie / y ná tym przestánie: Tedy ći co szlyszeli / świádczyć mogą. Spec: Saxon: libro ij. Artic: 6.

O Swiádkách / o dowodziech / y Odwodziech.

Gdyby kto powiedał / że mu był vmárły winien / y vpomina sie blyższym po śmierći vmárłego / iáko synowi po Oycu / álbo Brátu po Bráćie / álbo inszym bliższym: przysłoby odwieść sie sámosiodmym / że ich przodek niebył winien tego długu: A wszákoż iżby snádź Potomkowie niewiedzieli o tákim długu / á ten co powieda że mu dłużno / pewnie wie: tedy temu komu kto o dlug żáluie / sámosiodmemu przysiegá priyidzie / y ma dowieść sámosiodm iáko mu było winno. A gdy dowiedzie / płáćić mu máia bliższy. A to sie rozumie / gdzieby bliższy przysiadz niechćieli / á puśćili / dowod powodowi. Spe: Saxo: lib: j. articulo 6. Et lib: iij. arti: 31. Et Iure Mu: art: 67. Et articulo 103.

¶ Gdy kto żálnie ná kogo o rzecz niewido/ma/ktorey pokázáć niemoże: tedy obwiniony bliższy sie odwieść. Ale iesli pokaże ktora rzecz ktora malice/ suknia/ konia/ bydle/ álbo rownie tey rzeczy/ tedy powod bliższy dowieść/ iż to iego rzeczy są. vt de hoc Specu. Saxon. libro j. arti. 15.

¶ Swiádkowie niemáia ináczey świádczyć iedno że pewnie wiedzą: álbo że byli przytym/ gdy sie tá rzecz stálá/ álbo iż słyszeli od niego co nań żálnia/ że powiedał/ álbo zeznał/ że ták było iáko ten żálnie: y gdyby przysiegáli/ tedy máia przysiegać że wiedzą othym że to rzecz spráwiedliwa iest/ o co przysiegáia. Jesli o Dziedzictwo álbo o Dziedziczne rzeczy świádectwo ma być/ álbo o długi że ie záplácono/ ktoreby były niezápisáne: Tedy to ludzie osiedli czynić á świádczyć/ pod przysiega máia. Ale o długi proste záplácone tedy może świádczyć chocia nieosiadły. Jure Mun: art: 106. et arti: 107. et arti: 108. et ar: 109. et arti: 110. et art: 112. et Spe: Sa: lib ij. art: 11. et ar: 22.

¶ Swiádek ieden w práwie Máydeburskim nieważy nic/ iedno dwá álbo trzey. Speculo Saxonum libro ij. articulo 54.

¶ Swiádczyć niemoże Człowiek złey słáwy

áni nagániony/szalony: Dzieci co lat niemá ia. Specu: Saxon: libro j. artic: 8. Y Nie/ wiasty nie moga świádczyć iedno w niekto/ rych rzeczách/ktore sa w práwie opisáne/iáko o tym wyszszey. (.) (.) (.)

¶ Swiádectwo świádkow neważy nic/ aż pierwey przysiegá: á ná świádki/kto sie ćia gnie/ieśli niedowiedzie/vpada w swey rze/ czy. Speculo: Saxon: libro j. artic. 53. Et libro iij. ártic: 19.

¶ Siádczyć gdy Raycemáia/nie trzebá im przysiegáć/kiedy iedno tho świádcza/co sie przed ich vrzedem działo Rádzieckim. Abo/ wiem poniewaz przysiegli ná vrzad/tedy im ma być wierzono. Ale gdy świádcza/tylko z osob swych/iżby nie tego świadczyli/co sie przed ich vrzedem działo/ále z osobná/gdyby iáka rzecz extra Iudicialiter factam/świád/ czyli/komu/że byli przy tym/kiedy sie stáło/ álbo działo/że wiedza o thym: tedy tákowe świádecthwo nic nieważy/choćia Ráycá świadczy albo przysieżnik álbo Woit/áż przy siega iáko inszy świadek/gdyby im wiáry dać niechćiano. Iure Municip: artic: 102. et ar/ tic: 11. et artic: 32. et artic: 74. Et Speculo Saxon: libro iij. articulo 25.

Gdy ná

¶ Gdy ná kogo żáluia/á świádki nań maia thedy niemoże obwiniony sam przeciwko świádkom odidź: Ale s tylemże świadkow ma sie oczyśćić. Specu: Saxon: libro j. arti: 15. Et ad idem Specu: Saxo: libro ij. arti: 11. Et Iure Muni: articulo 75.

¶ Przysiężnici maia świádczyć/ gdy kto ko= mu wzdáwszy imienie/ da wnie wwiazánie/ á ich świádectwo ma mieć mieysce: y co oni w tákiey rzeczy świádcza powinien poswiad czyć Sedzia/ álbo Woit co oni znaia. Spec: Saxon: libro iij. articu: 88. et artic: 25. Et Specu: Saxon: libro j. artic: 8. Iure Mu= nicip: artic: 32. et artic: 35.

¶ Swiádek niewezwány/ áni ktemu s Prá wá przypedzony/ ku świádectwu może być nieprzypuszcon: Abowiem kto świádczy bes potrzeby/ á w przysiege sie wzdawa/ podezrze nie osobie czyni że s tákiego świádectwá po= żytek mieć ma/ álbo s przychylnośći/ álbo że lek ki człowiek álbo szálony/ gdyż to szalonego o= byczay/ choćia go niepytáia/ tedy powieda. A kát tháki może być od świádecthwá od= rzucon/ á ku świádectwu nie przypuszczon. Specu: Saxon: libro iij. artic: 31. Et libro j. articulo 8.

¶ Z Gode ktora strony miedzy soba vczynia / y zakład w tym záłoża / powinien kożdy dzierżec á iesliby ktora strona zruszyłá to a niechciálá te go dzierzec / á pociagnełá by o to do práwá dru ga strone: tenby powiedzyał / że sie oto ziednał tedy bliższy tego dowieść Iednaczmi / że sie zie=dnał / á niżli ten co sie przy / że iednánia nie by=ło. Speculo Saxon: lib: 1 artic: 8. Et Iure Municip: articulo 51. et arti: 53.

¶ Dowodzić ná ktora rzecz iest rok záwity / á ku wywiedzeniu Swiadkow / rok y szesc nie=dziel / ma być dan. Speculo Saxon: lib: 1 ar=ticu: 62. Et Iure Muni: artic: 75.

¶ O Imienie álbo o dziedzictwo / gdyby ko=mu przyszedł dowod: tedy ma dowodzic sámo syodm: A wszákoż práwo dzierży / że może sá=mothrzeć / gdy iedno z ludzmi osiádłymi / á z tymi co do tegoż práwá przysłuszáia / przysye=że. Iure muni: arti: 106 et arti: 107. et ar: 108.

¶ Ná Swiádki kto sie bierze / ábo komu przy siege skaża / á dosyć temu nie vczyni ná roku ná ktorym dowodzić ma / swa rzecz tráci: oprocz ktoby legale impedimentum przyniosł / czemu by tego ná ten czás vczynić niemogł. Specu: Saxon: lib: 1 artic: 62. et lib: 5 / articalo 12.

¶ Swiádkowi ktoryby swiadczył zá kim / iż

by mu

by mu kto przygánę vczynił: zárázem tego ma dowieść/ w czym go wini. Speculo Sáxon: lib: 1 articulo: 51.

¶ Człowiek kozdy bliższy iest/ gdzieby mu szło karánie ná gardle/ álbo ná zdrowiu/ álbo też o imienie bronić tego/ á odwodzić się/ niżli by go kto pokonáć miał. A tho się ma rozumieć/ gdzie iáwna rzecz nie iest. Spec: Saxo: lib: 1. articulo 8. et árticu: 15. Et artic: 18 et articulo 64. Et lib: 2/ arti: 26. Et lib: 3/ articu: 38. et artic: 37. Et iure Muni: Articulo 111.

¶ Ci ktorey rzeczy dochodzą dla potwarzy/ dochodzą swey rzeczy Swiádki godnymi/ álbo dowody bárzo słusznymi/ álbo Sądowymi rzeczámi niewątpliwymi. Speculo Saxonum libro 1 articul 66.

¶ Dowod żadny nie iest dostáteczniey szy/ á pewnieyszy iedno ktory Sądowy iest/ bo thu iuż przysięgi nie trzebá: Abowiem co się przed Sądem stánie/ tego iuż nikt záprzeć nie może Speculo Saxonum lib: 2/ artic: 18. et articulo 19.

O Przysięgách.

Rzysiądz gdyby kto miał o ktHora rzecz obwiniony / żeby się przysięga odwieść miał: tedy może chceli puścić przysięgę powodowi / co nań żáłuie: á powod mu iey zásię zdáć niemoże / gdy ia przyimie / iedno przysiąc chćieli. Acz to o Rękoymiách nápisáno ná przodku / Ale też to ma być rozumiano o powodzie y o obwinionym. Spe: Sax: lib: iij. artic: 11.

¶ Ręki swey gdyby sie kto przeć chćiał / że nie pisał listu álbo Chyrográffu / álbo iákiegożkolwiek fálszu / ktorymby nań dowodzono: thedy powod sámotrzeć przysiągszy / bliszszy nań dowieść iż to iego ręki pisánie / nizli się on odwieść. Jure Muni: articulo 109.

¶ Przysięgę iesliby komu skazano s práwá / ktoryby był z inney Jurisdiciey / to iest z innego práwá / á czásby był iáko w práwie zową ligatus / to iest wiązány / w ktory czás żadnych przysiąg nieczynią: tedy sędzia niema odkłádáć tákiey przysięgi: oprocz iżby stroná przyzwoliłá. A kożdy wszędy przysięga odeydzie gdzie nań iáwnego dowodu niemász. Ju

re Muni/

re Municip: arti: 117. Et Specu: Saxon: lib: j. arti: 7. et articu: 15. et arti: 18. Et lib: ij. arti: 10. Et Iure Muni: artic: 46.

¶ Gdy kto po vmarley rece dlugu iákiego dochodzi/ Tedy ma sámosiodm przysiadz. vt de hoc Specu: Saxon: lib: j. artic: 6. A iesli też kto ná kim dlugu dochodzi s świádki/ powinien s tylemże świádkow sie oczyśćić. Iure Municip: articulo 103. et arti: 67.

¶ Zwyczay też to dzierży/ że kogo winia o co/ á zwłaszczá o długi/ á on przysiega odchodzi á czyni to iuż nieras/ ále wielekroćkroć ludzkiey szkodzie: táki iuż bywa podezrzány y niedopuszczáia mu sámemu przysiegáć iedno s świádki. Tho sie zwyczáiem záchowywá/ á zwyczáy dobry iest zá práwo. Bo kto często ná cudza szkode przysiega/ nieprzystoina rzecz áby mu sámemu wierzono.

¶ Przysiege komu skaza/ álbo że sie sam ná to pozwoli/ też przed Iednaczmi: Tedy gdy temu dosyć nieuczyni/ rzecz swa tráci. A iedna czmi może kożdy dowieść nieiakiem iákoby sie to przed sadem działo. Spec: Saxon: libro j. artic: 8. et lib: ij. articulo 11.

¶ Gdyby kto przysiadz miał/ y byłby gotow to vczynić/ czásu náznámionowánego/ á po-

wodby przysiegi sluchać niechćiał/bedac obli=
cznie/álbo też ná Roku niestánał/áby przysie=
gi przysluchał: Tedy ten iuż od przysiegi wo=
len/y ma to iuż tak ważyć iákoby przysiagł: o=
procz żeby ten co miał przysiegi sluchać/ vka=
zał legale impedimentum. Czemuby ná ten
czás niemogł być. Spe: Saxo: lib: ij. arti: 11.

O Jednániu á Zgodách.

Jednánie ktoreby sie stáło nieprzed
sadem/thedy siedmia świádkow
ma być dowodzono: y ma te moc
iednánie/iáko też rzecz osadzona:
Abowiem/przysłusze tho/wiáre chowáć
miedzy ludzmi/co sie ieden ras podoba y sta=
nie/tego trzebá strzedz y dzierżeć. Aczkolwiek
nápisano iest w Texćie/iżby sámosiodm miał
dowieść iednánia: Ale iednák ták w prawie
nápisano/że iedno sámotrzeć dowodzi. Iure
Muni: artic: 52. et 53. Et Specu: Saxon:
libro j. articulo 8.

¶ Jednacze gdy iednáia/tedy co wyrzeka á=

by to dzierżano/ zakład założyć maią. Jure Municipali articulo 53.

O Rękoymiach.

Rękoymie są dwoi/ iedni ktorzy ręczą/ zá kogo przed sądem/ álbo vrzędem. Drudzy ktorzy ręczą tám ná stronie/ ci mogą iesli się przą Rękoiemstwá przysięgą odiedź. Ale rękoimie co są downie ręczą/ tedy gdy Iściec niestánie/ powinni zań odpowiedáć/ á ná Imienie/ álbo ná maietnośći dłużnikowe niemasię sięgnąć wierzyćiel/ áż pierwey z Rękoymia czynić będzie ten kto pożyczył. Specu: Saxon: libro iij. arti: 9. et Jure Mun: arti: 117.

¶ Rękoymie powinni są zá tego odpowiedáć zá ko° ręczą y kogo ręczą ná postáwienie/ powinni go stáwić: á iesli go niestáwią/ tedy powinien zań płácić: oprocz gdy kogo wyręczą/ o ty rzeczy o ktoreby kto gárdło zasłużył/ á wtym vćiecze wyręczony/ Tedy tych pokut/ kthoreby on miał mieć/ niepowinni oni nieść/ iedno powinni płáćić zań/ to coby wedle Práwá vstáwy/ á ważnośći oney rzeczy było. Spe: Sax: lib: j. articu: 65. Et Jure Muni: arti: 31.

¶ Potomkowie powinni Rekoymie wybawić/z rekoiemstwá/ty ktorzy reczyli zá Oycá ich ktory vmárl. Nieśli imienie álbo maietność po vmárłym wezma/powinni dług záplácić: Jeśli nic po nim niewezma / płácić niepowinni. Spec: Saxo: lib: iij. arti: 10.

¶ Rekoymia ieśli zá kogo reczył/iż miał przysiadz/tedy ieśli vmrze ten zá kogo reczył / powinien sam rekoymia przysiadz/ to co Iściec vczynić miał/álbo zań płácić. A gdzieby w tákiey mierze Rekoymia przysiadz niechćiał/ tedy może puśćić przysiege temu/ ktory go o rekoiemstwo práwem gába. A ten powod chociaby mu zásie przysiege wzdawał/ rekoymiemu/tedy nie bedzie zásie powinien rekoymia przysiegáć. Spec: Sax: lib: iij. artic. 11.

¶ Rekoiemstwo/ktore sadownie ma być czyniono: Náprzod o szkode/ ktoreyby sie trzebá nádziewáć/iż kto ma dom zgniły może sasiádowi przes to szkodá być/ábo co podobnego ktemu/Albo iż sie kto iści/áby stał ku Práwu á v spráwiedliwił sie. Tez Opiekunowie/ ktorzy czynia istote Dziećiam ktorymi sie opiekáć mája. Jure Muni: artic: 27. Et Spe: Saxon: lib: j. arti: 65. Et lib: iij. artic: 17.

¶ Rekoymie gdy zá kogo recza spolna reka/

ieśli

ieſli iednego zá wſzytki pociagną do Prawá/ wſzytek dług płácić powinien. A wſzákoż ma mu być záchowana Akcya przeciw dru// gim rekoymiam/ co ſnim reczyli/ áby ſwoie czeſć co ná nie przyidzie záplacili. Gdzieby też ten ieden záplacić niemogł/tedy iednák ná dru gich ten komu dłużno/ dochodzić może. Y gdzieby wſzytki pozwano/ tedy iuż kożdy po// winien záſie płáćić co nań przyidzie/ zá co re// czyli. A gdzieby kto dług záplácił/á ten ko// muby záplacono/przálby ſie tego/ Tedy temu dowod przyidzie że dwiemá świadkomá/ kto powiedział że záplácił. A gdy ma kto re// koymia po kim/ thedy niemoże pierwey z Iſt// cem działać/áż pierwey z Rekoymia bedzie o// to czynił. Specu: Saxo: lib: ij. artic: 6. Et Iure Muni: artic: 31. Et lib: iij. artic: 39. Et Iure Muni: artic: 117.

¶ Reczyli kto zá kogo/tedy ten komu dłuż// no/tedy niemoże pierwey s ſwym dłużnikiem czynić/áż z Rekoymia pierwey. Spe: Sax: lib: iij. arti: 39. Et Iure Muni: artic: 117.

¶ Rekoymia gdy reczy konia/ álbo iákie by// dle poſtáwić/á w tym koń álbo ono bydle zde// chnie: Tedy ieſli go pozowa/ áby ono bydle po ſtáwił/ ma ſkore onego bydlećiá przed Sad

przynieść. A gdzieby mu niewierzono/ żeby onego bydłecia skorá była/ ma przysiądz / tedy będzie wolen. Spe: Sax: lib: iij. artic: 10.

¶ Wyrzeczyłby ktho kogo ná postáwienie/ á tenby w tym czasie vmárł / żeby go rękoymia postawić niemogł/ Tedy gdy dowiedzie rękoymia/ że iściec vmárł/ wolen od Rękoiemstwa / niepowinien zá to nic szkodowáć. Specu: Saxo: libro iij. artic: 10.

¶ Ná rękoiemstwo nikogo niemáia dáć ná więtsza summe/ iedno iáko iego máietność nie sie : oprocz długu : Tedy iáko wielki dług/ ták wedle tey summy ná Rękoiemstwo może być dan. Spe: Sax: lib: ij. artic: 10.

¶ Rękoiemstwo powinna rzecz stáwić/ gdy strona żada themu kto imienia niema. Osiádłemu niepotrzebá : álbo gdyby ktho zakład dał/ gdyż kto ma czym płácić / álbo zakład kłá dzie więcey czyni niżli ten co rękoymie stáwi. Spec: Saxo: libro ij. artic: 5. Et Iure Municip : artic: 27. ⁂ ⁂ ⁂

¶ O Rękoiemstwo kto żáłuie że mu ręczono o dług/ ten kto przy tedy przysięże sam: á iesli s świątki żáłuie: samosiodm ma przysiądz. Speculo Saxon: libro ij. artic: 6. Et libro iij. artic: 85. Iure Muni : ártic : 31.

¶ Rekoymiemu wszytká obroná należy y ma ia mieć/ták iákoby ia też iego Jsćiec miał/ tho iest Principał/zá ktorego ręczył. Spec: Sa: lib: 2 art: 4. Et Iure Mu: art. 34. et ar: 117.

O Gwałciech/gwał townikách/o Mężoboistwie/ y o Ránách.

Kto komu Gwałt czyni/ á ná then czás w obronie gdy Gwałtowniká zábiye/nic zá to niepokupi/ iesli sámotrzeć thego przysięgą dowie dzie/ iż tho ná swym gwałcie vczynił. Abowiem nie wkożdey rzeczy winien mężoboystwá/á owszem ten co to swey obronie vczyni/ á kto broniąc ćiáłá á żywothá swego/vdziała to/ma być rozumiano/ że słusznie á nie przećiw práwu to działa. Lotry thez ná drogách/ kożdy zábić może. Abowiem ten kto sie broni/ słusznie to czyni: á ten kto sie ná drugiego sye ga/niespráwiedliwie to działa. Specu: Saron: lib: 2/articulo 69.

¶ Gwałt kto vczyni w dzień Swięty/ tedy

bronić go to niemoże: Ale przedsyema być sa⸗dzon / też y dnia świethego / gdzie by był poi⸗man. Spec: Saxon: lib: 2 arti: 10. et arti: 66

¶ Gwałtem ktoby komu Imienie wziął / kto⸗reby nań miało spáść / niedoczekawszy śmierci tego po ktorymby ie spadkiem miał wziąć / prá⸗wo swe tráci. y Syn może być wydziedziczon tym obyczáiem / gdyby odiął Imienie Rodzi⸗com swym zá żywothá ich Speculo Saxon: lib: iij / articulo 84.

¶ Jesliby kthory człowiek był ránion / a v⸗márł z rány: álbo że ten co ránił wymawiał⸗by sie tym / że nie z rány vmárł / ále że mu inna chorobá przypádłá: tedy ma to stać ná świá⸗dectwie Lekárskim / ktory rannego leczyli. A iesli gdzie sie thostánie / że iedno ieden Lekarz iest tedy ma stać ná iego świádectwie / á zw⸗łaszczá gdyż ná wielu mieyscách táki Lekarz przysyegły bywa A iesliby vmárł thrzeciego dnia ránny: tedy iuż ma być rozumiano że z rá⸗ny vmárł. Spec: Saxon: lib: ij / artic: 16.

¶ Zábicie głowy w Máydeburskim Prawie płaca ma być cáłym wergieltem / to iest dwá⸗dzieściá Złotych Polskiey monety: Ale wedle z⸗wyczáiu / ktory sie w Polskim Práwie zácho⸗wywa / Tedy s tych Miast / w ktorych wżdy sa

ludzie

ludzie znákomitszy zá głowe trzydzieści grzy-
wien. W mnieyszych Miásteczkách Pietna-
ście grzywien. We Wsi/Dziesyć grzywien.
¶ Komu wezmą Imienie gwalthem/álbo s
niego wybiyą: Napierwey/nizli sie też thá
spráwá przetoczy álbo dokona/ma być wdzier
żenie wrocon wybity. Y gdzieby go do Prá-
wá ciagniono/álbo pozywano/ niepowinien
odpowiádáć/ ázby mu pierwey imienie wro-
cono/ ktoremu gwaltem wzietho. Speculo
Saxonum libro ij/ articulo 10.
¶ Ci co zábijáią Oyce/Mátki/Dziádá/ Cio
tke krewne swoie/álbo áczby sam niezábył/ że
o tym wiedział/ álbo náprawił: zászythy w
worze z zwierzęty/ktore są w Práwie nápisa
ne/ma być w wode wrzucon/á vthopion.
Speculo Saxonum lib: ij/artic: 14.
¶ Ná Gwałcie álbo ná złym vczynku kogo
poimáią: ná Rekoiemstwo nie ma być dán: iá-
ko o tym Specu: Saxon: lib: iij/artic: 9. Et
Iure Municipali artic: 117. Acz też przy/ te-
dy go tho wspomoc niemoże: Abowiem Po-
wod sámosyodm go poprzysyądz á dowieść
nań może. Ortelu theż łaiąc: á przeto przeć sie
niemoże/gdy go ná iáwnym vczynku poimá-
ią: álbo też vczyniwszy że vcieka/ imą ij wtym

álbo iesli kradzione rzeczy w iego skrzyni/ ábo w komorze/ gdzie sam klucz nosi nayda sie: oprocz żeby ktho inny klucz nosił/ albo żeby go indzie chował/ żeby go kto dostáć mogł: ábo że by były rzeczy ták máłe/ żeby ie mogł dziura ál oknem wrzućić/ Thedy sie o tákie rzeczy spráwić może/ że ich nie vkradł/ áni o nich wiedział. Speculo Saxo: lib: ij. articulo 35.

¶ Kto zábije vmyslnie/ wedle Práwá ma być karan. Kto zábije przygodnie/ iż to iáwno będzie/ gárdłá stráćić niepowinien/ iedno zápłáćić. Spec: Saxon: lib: ij. artic: 38.

¶ O Rány nie może być obwinion/ iedno ieden z drugimi czynić może iáko s pomocniki/ iż sie moga odwieść: A wszákoż y pomocnicy iesli sie znáia żeby li/ Tedy beda ták winni/ iáko y then kogo obwiniono. Speculo Saxonum libro iij/ articulo 46.

¶ Zá gwałtowne rzeczy poczytáia/ co w práwie Máydeburskim zowa Manuale factum Złodzieystwo kogo ná nim vchwyca: Mężoboystwo/ vmyslne/ nie przygodne: gwałt domowy: álbo theż y gdzie indzie rozboy: v kogo theż rzeczy kradzione nayda wiego komorze/ gdzie sam klucz nosi/ czego by oknem wrzućić niemożono. Speculo Saxonum libro 1.

artic: 26.

artic: 26. Et lib: iij artic: 35. et artic: 54. Et Iure Munic: arti: 27. et artic: 115.

¶ Gdyby kto miał krzywdę od kogo/ á Práwem tego niedochodząc/ ſamby ſie tego mśćił tedy práwo iuż ſwoie tráći. Bo nikt w ſwey rzeczy Sędzia nie ma być/ áni ſam ſobie ſpráwiedliwośći dźiáłáć/ á gwałthu drugiemu. Speculo Saxon: lib: iij articulo 13.

¶ Sine rány kto obwiedzie Vrzędem/ á vkáże ie: bliżſzy iuż ná nie dowieść niżli ten/ kogo winią/ gdyby przał á chćiał ſie odwieść Iure Municipali articulo 89.

¶ Gwałtem nikt nikomu imienia niema bráć áni dźierżenia odeymowáć: áleżby pierwey práwem doſzedł tego/ iżby mu dźierżenie przyſądzono. Ieſliżeby też rzecz kto ſwoie ná náláſł v kogo/ á gwałtem ią wźiął: rzecz one tráći. Ieſliteż kogo gwałtē z dźierżenia wypędzi iáko gwałtownik/ ma być karan. Ieſli też kto mnimał że iego rzecz á wźiął cudzą: tedy gdy przyśięże/ że tho omyłká vczynił: dwá kroć zá co rzecz ſtoi ma płáćić: gdźieby thego niedowiodł przyśięgą/ tedy ma być karan iáko łupieżcá. Speculo Saxon: lib: ij articu: 70. A to co gwałtem dźierży á nie zá żadnym Práwem

tedy dawności w tym niemász. Specu Saxo lib: iij: articulo 4. Et lib: 1 artic: 29.

¶ Gorace Práwo kogo ima ná nim/ że mu o Gárdło idzie/ iáko o Mężoboysthwo/ álbo o gwałt: Tedy trwa Czterzy á dwádzieściá go dzin. A gdy minie gorace práwo/ tedy oprocz słuszney przyczyny/ iżby ná then czás przećiw tákiemu niemożono postepić: o gárdło iuż tákiemu nie idzie/ ále płáćić á dosyć czynić ma. Spe: Sax: lib: ij artic: 9 et lib: 1 art: 66.

¶ Gwałt domowy/ álbo gdyby kto złodzieiá w domu swym zástał: tedy to ma wedle obyczáiá obwołáć: Bo tákie obwołánie iest iuż paczatek skárgi/ á zá tym pokonáć go sámosiodm może/ gdyby go ná iáwnym vczynku iać niemożono. Spec: Saxo: lib: ij. art: 64. Et Iure Muni: arti: 36. et arti: 37. A gdzie by zárázem gwałtu nieobwołano: thedy iuż sie bliszszy odwieść obwiniony. Iure Muni: artic: 38. A tákie wystepki gdzie ie obwołáia á dowod iuż ná nie bedzie iásny/ Tedy iuż poprzysiegáć nietrzebá. Speculo: Saxon: libro j. arti: 15. Et Iure Muni: arti: 40. A iáko złoczyńce/ o ktory iáki wystepek máia być karáni/ tedy to iest. Specu: Saxon: libro ij. articulo 13.

Zárány

¶ Zá rány nieszkodliwe szelagow trzydziesći á sedziemu zá wine/szelagow osm. Speculo Saxon: lib: ij. arti: 16. Támze w tym Artykule stoi: Gdzieby tez pálec álbo zab wyćieto álbo wybito/záplátá ma być/Wergeltu dziesiata czesć: tho iest kopá/á Sedziemu szelagow szesćdziesiat. A ty szelagy wedle Práwá Sáskiego/sa ieden zá dwánasćie pieniedzy. A wszakoz práwo pospolite to iest Státuth Koronny/obmawia ták/ ze o rány y o głowe w Mieisćiech y we Wsiach nie Maydeburskim práwem ále Polskim ma być sadzono. Aczkolwiek thego nie nápisano/ po czemu głowá ma być płácona/ Człowieká Mieyskiego: A wszákoz z zwyczáiu ták dzierza/iz s tych Miast gdzie sa wzdy ludzie znákomitszy álbo kupieccy/tedy zá głowe Trzydziesći grzywien. Z Miásteczek tych mnieszych tedy pietnásćie grzywien. Zá Kmiećia Dziesiec grzywien.

¶ Ku gwałtowi gdy ij obwołáiá/kozdy powinien biezeć. vt de hoc Specu: Saxo: lib: j. arti: 53. Ktoby niebiezał/ w karánie vpada. Specu: Saxo: lib: ij. arti: 71. A wszákoz w Miesćiech zwyczay á postánowienie iest/iz nie wten czás gdy kto ná gwalt wołá/

ále gdy zádzwonia ná Ratuszu ku gwalthowi biezeć máia: á to dla tego / snádzby kto pijany / álbo szálony záwołał / zá máła álbo zá żadna przyczyna / zá czymby sie mogło wiele złego sstáć : ále gdy zádzwonia / iuż iest znák / że to idzie s stárszych / á z vrzedowego roskazánia. A ták w Mieiściech máia thego pilnie strzedz / áby dzwonek ták był chowan / á opátrzon / áby dzwonić weń nikt niemógł / iedno kiedy vrzad roskaże: zá dobra bacznościa / áby sobie w tym szkody nievczynili / á nie vpádli w ty pokuty / ktore w Polskiey Korony Práwie ná to sa postáwione.

O Złodzieistwách / o krádzionych albo nálezionych rzeczách.

KRádzione rzeczy niemaia idz nikomu ku pożytku : ále ktoby ie zástał máia mu być wrocone : á dawnościa sie nikth w tym niemoże bronić / chociáby dawno kupił krádziona rzecz : A zwłaszczá w tych rzeczách tym wie-

cey /

cey / ktorych iáwnie nieukázuia: Ale choćby rzecz widoma/iedno że kradziona/ iáko koń/ bydle/ktoby ſkad przyiał á poznał/ tedy w tey rzeczy dawność nie idzie: A wſzákoż niemo// żebyć rozumiano/áby ſam vkradł/ gdy thego nietáił. Spec: Saxon: libro ij. articulo 36. Et Iure Muni: articulo 56.

¶ Konia gdy ſie kto imie vkogo / álbo rzeczy kradzioney: tedy gdy ſie ćiagnie ná záwodźce ten v kogo záſtano/ma mu być dopuſzczono. Iure Muni: artic: 132. et artic: 135.

¶ Rzeczy nálezioney ktoby niewroćił: á náy da ia v niego / ma być karan iáko o złodziey// ſtwo. Tákże też v kogoby kradziona rzecz zá// ſtano/ w iego ſkrzyni / álbo w iego komorze/ doktoreyby ſam klucz nośił: powinien o tho odpowiedáć iáko o złodzieiſtwo: oprocz żeby ták máła rzecz byłá / ktoraby oknem wrzućić mogł: tedy ſie ſpráwić ma że niewiedział. Spec: Saxo: libro ij. articulo 35.

¶ Złodzieyſkie rzeczy v kogo zoſtána/ á do// wiodłby że ie kupił/ieſli nie Iſtcem/tedy Lit// kupniki: tedy mu iuż o karánie nieidzie/ Ale zá co kupił/tedy ty pieniadze tráći. Speculo Saxonum libro ij. articulo 36.

¶ Gdyby kogo obwiniono o rzecz kradziona/

ktoraby vniego zástano/á on by zastepce postá wić niemogł/od ktoregoby to miał: tedy gdy sie Litkupniki wywiedzie/iż to kupił/o gár/dło mu nieidzie: Ale powinien to co v niego zástáno gdy dowiedzie ten czyia rzecz iest wroćić: álbo iesliby tey rzeczy niekrył/á iáwnie ia vkázował/iesli ná koniu/iżby ná nim iáwnie ieździł/Tedy zá dowodem tego/czyiáby to rzecz byłá własna vkrádziona/powinien wroćić: á nic innego o to niepokupi/ten co v niego zástano/iedno te rzecz tráci. Speculo Saxo: lib: ij. artic: 35. et lib. iij. artic: 36. Et ad idem Jure Muni: artic: 56.

¶ Krádziona rzecz swoie/gdyby kto v kogo zástał/niema iey gwalthem bráć: A iesliby ia gwalthem wziął/może być poiman/y przed Sadem o to obżáłowan. Jure Munici: arti: 27. et artic: 112. Et Speculo Saxon: lib: ij/ articulo 25. Et artic: 70. et artic: 35.

¶ Ktho co naydzie á nie wroći/álbo chowa skrycie/á potym to nayda vniego: zá złodziey stwo ma być poczytano. Albo kto rzecz złodzie yska kupi/także ia też chowa skrzycie. Ale choćia kto rzecz złodzieyska kupi niewiádomie/á nie tái tego/niechowa iey skrycie/okázuie ia

iáwnie/ then zá złodzieiá nie może być mian Speculo Saxonum lib: ij árticu: 37.

¶ Złoczyństwo/ czworákim obyczáiem może ieden popełnić: iesli sam co vczynił/ iesli rádził innemu ná to: álbo iesli roskazał: ábo iesli złoczynce przechowywał/ álbo rzeczy/ ták złodzieyskim obyczáiem od nich bierze. Specul: Saxonum libro ij/ articulo 72. Et Iure Municipali Articulo 51.

¶ Zboże álbo owoce/ gdy kto wnoci s Polá vkrádnie/ álbo s Sádu/ álbo z Gumná/ thedy ma być obieszszon: á zwłaszczá o zboże. A iesli by wednie kradł/ Tedy ma być ściet. Iure Municipali árticulo 38. Et Speculo Saxon: libro ij/ articulo 39.

¶ O Rzeczy krádzione Dziedzicy álbo Potomkowie nie powinni odpowiádáć/ po śmierći swego Oycá álbo Brátá: oprocz iżby zá żywotá poczełá sie o tho rzecz z ich Oycem/ álbo Brátem/ po ktorych spadki biorą: álbo iżby doświadczono/ iżby tákie rzeczy ostáły po vmárłym/ á oni ie wzieli/ y vżywáli ich: tedy w tákiey rzeczy odpowiádáć powinni. Speculo Saxonum lib: 1 articulo 6.

O Więźniách á o Złoczyńcách.

WIęźnia żadnego Vrząd żadny áni nikt nie ma puśćić/ bes iego woley. gdy też kto kogo da wśádźić o dług álbo o iáką śwą krzywdę/ á do kaźni go przyima/ w Mieśćie/ álbo też we Wśi: A gdźieby go ktożkolwiek wypuśćił: Tedy sam ma dosyć czynić zań. A gdźieby vćiekł bes dobrowolnego wypuszczenia/ Thedy ma przysyądz Sędźia/ to iest Woyt álbo Burmistrz/ iż do thego przyczyny nie dał. vt de hoc Iure Municipali artic: 17. Y powinien Sędźia álbo vrząd opráwić á opátrzyć dobrze komorę/ gdźie sadzáia/ iáko o thym Iure Municipali articulo 59.

¶ Gdy kogo wśádzą żeby ná gárdło śiedźiał: ieśli ij dádzą ná Rękoiemstwo/ thedy wedle Máydeburskiego práwá/ iuż mu o gárdło nie idźie/ Ale ma iuż być innnymi winámi ábo po kutámi karan. Speculo Saxon: lib: 1 articulo 65. Et Iure Municipali articulo 27. et articulo 117.

¶ Ná śmierć nikogo skázáć nie máia/ iedno álbo áż się sam wyzna/ álbo go pokonáia/ ábo ná iáwnym vczynku ima: y áczby złodziey ko//go powołał/ y śmierćia to swą zápieczętował Tedy ten kogo powołał może sie odwieść swą przysięgą oprocz żeby inne świádectwo á do//wod przećiw iemu było Speculo Saxonum libro iij/ articulo 39.

¶ Gdyby złoczyńce chćiano imowáć/ á on by ná Cmyntarz vćiekł ábo do Kośćiołá: tákie go Kośćioł nie ma bronić. ¶ Zyd vczyniwszy co złego á do Kośćiołáby vćiekł choćiaby się też krzćić obiecował: może być wzięth/ á owszem gdzieby się bronił/ gdyż żydom z bronią chodzić zápowiedziano. Speculo Saxo: lib: ij arti: 2. Też Sługi niewolne kto ie ma: Thátáry y inne niewolniki/ tych też Kośćioł bronić nie//ma/ y owszem wydáć. Co Kośćioły łupią álbo gwałcą też ich bronić niemáią/ álbo co dziew//ki álbo Niewiásty gwałcą/ álbo Mniszki/ ál//bo iáwne Cudzołożniki/ gdyby ie goniono/ że//by tám vćiekáli/ niemáią ich bronić. Iure Mu//nicipali articulo 9.

¶ Cudzołostwá iáwne/ ty máią być záwsze karáne/ ták Męzczyzná iáko białe głowy: nie ma thego vrząd nigdzie dopuśćić: y owszem

gárdłem o tho wedle Práwá záwſze karano. Speculo Saxonum libro ij/ articulo 13 Et libro iij/ articulo 1.

¶ Też in legibus Lex Julia karze cudzołożniki: teras ty rzeczy bárzo ſie zábieżáły/ że nikogo o to niekarza; á też pan Bog kazni dopuszcza/ o iáwne rzeczy/ iáwnie kárác raczy.

O Pożodze.

Pożogá iż to ieſt zły á okrutny vczynek: Tedy te ſpráwe obwiniony o Pożoge ma czynić: iż gdy go obwinia przed Práwem/ iż ſpalił Dom/ Gumno: Tedy ten obwiniony támże przed Práwem ma miánowáć/ troie oſmnaſcie swiádkow: A powod ten kto żáluie/ komu ſie krzywdá y ſzkodá ſtálá/ ma obráć s nich oſmnaſcie s ktorymi obwiniony przyſiadz bedzie powinien. A gdzieby ſie nieſpráwił/ tedy gdy go powod poprzyſieże/ ogniem ma być ſpalon: czym zgrzeſzył/ tym ma pokutowáć. A táki Sad o pożodze/ tedy Polſkim Práwem ſadza/ á nie Maydeburſkim/ ácz też y w Maydeburſkim práwie o tym nieco nápiſano.

O Sfálszowániu iákiey rzeczy albo kupiey.

Rzecz iáka gdyby kto przedał fálszy// wa/ A ten co kupił wini go o tho/ że mu rzecz fálszywa przedał: Je// śli sie przy że nie przedał/ álbo ácz sie zna że przedał/ ále powie że niewiedział/ á nieprzyrzekał mu zá fálsz: tedy ten co kupił/ sámotrzeć ma nań dowieść/ że mu zá dobrą ku pią przyrzekł. Iure Muni: articulo 99.

¶ Gdzieby kto ná kogo fálszywie skárżył/ á ten obwiniony/ zá tą skárgą by ćieszkość iáką/ álbo więzienie podiał: gdyby sie tego potym sprawił/ że był niewinnie oskárżon: tedy ten co nań żálował/ toż ma ćierpieć co on ćier// piał. Speculo Saxon: libro j. artic: 69. Et Specu: Saxon: libro ij. artic: 8. Et Spe// culo Saxo: libro iij. articulo 69.

O opiekunách.

OPiekuni Vrząd od wierzchniego Páná / álbo Mieyski powinien opátrzyć: áby Opiekunowie sie viścili / áby Dziećinnych rzeczy nieutrácili: Oprocz tych Opiekunow / kthore Oćiec vstáwi / ći niepowinni Istoty czynić. Specu: Saxon: libro j. artic: 23. Et Iure Muni: artic: 26. et artic: 49.

¶ Opiekuny może kożdy vstáwić Dźiećiam swym / mimo inne przyrodzone / Tylko áby to vczynił przed Sadem / á powiedźiał przyczyni / czemu to czyni. Opiekun też przyrodzony: powinien Inuentarz vczynić / y viśćić Sierotam ich dobro / áby im tego nieutráćił. Y nie może Opiekun skáźić / zniśćić / imienia Dźiećinnego áni przedáć / zástáwić / áni z dzierżenia swego wypuśćić. A gdźieby śieroty vmárły / ktoremiby sie opiekał / Tedy y tym ná ktore spádek po nich przyidźie / powinien liczbe czynić: iáko o tym Spec: Saxo: lib: j. arti: 23. Et ad idem de Tutoribus lib: j. articulo 42. Ale ći Opiekunowie / ktore Oćiec vstáwi / mimo przyrodzone Dźiećiam swym / ći niepowinni tákiego Inuentarzá czynić: A to s tey przyczyny / iż nie sámi do tego przychodza / ále ie Oćiec vstáwył / y wierzył im tego / Tedy

wszytká

wszytka spráwá Opieki/iuż ná ich wierze zá⸗leży. A iákie imienie Opiekun weźmie w swo ie opieke/tákie záśie wroćić powinien. A iesli ma z dziećmi imienie swoie spolne: nierozdziel ne: tedy gdy Dzieći ku látom przyidą/imie⸗nie snimi rozdzieliwszy powinien im liczbe czynić á imienie im puśćić. ¶ Też Opiekun gdzieby iásne długi zápisane/álbo z Dekretu Sadowego/á spráwiedliwie ich Oycá płá⸗ćił/á oni by tego przyiąć niechciáły: tedy bliż⸗szy Opiekun tego dowieść wedle Práwá/ niżliby ony tego odeprzeć miáły Iure Muni⸗cipáli árticulo 26.

¶ O Piekun przyrodzony gdzieby Inuenta⸗rzá nieudziałáł: tedy powinien wszytki dłu⸗gi zápłáćić/chocby máietnośći Dziedzinney ták wiele niebyło. Spec: Saxo: libro j. arti: 6. et árti: 23. Gdyż to kożdy ku szkodzie czyni sobie/kto sie wedle Práwá nie záchowywá.

¶ Opiekun/Niemoże imienia Dziećinnego przedáć/áni zástáwić iedno s thych przyczyn: Naprzod gdzieby przyszło Wiáno zápłáćić/że by go Niewiástá czekáć niechćiáłá/á nie było skąd inąd zápłáćić/żeby gotowych pieniedzy niebyło/iedno z imienia Dziećinnego/musiá łoby sie płáćić. ¶ Druga przyczyná/gdzieby

táki głod przyszedł/ żeby inák wyżywić sie thy dzieći co wopiece są niemogły: gdyż y kośćielne rzeczy/ słusznie ná ten czás w táka przygode mogą bić przedawáne. ¶ Thrzecia/ żeby broniac Imienia dziećinnego/ nákłádáiac ná práwo/ ábo broniac ich od gwalthu/ żeby Opiekun innák obronić ich niemogł/ prze vbostwo ich: álbo gdzie też rzeczy sierocce/ v żydow były zástáwione/ żeby szłá ná to lichwá/ álbo inne szkody stad przychodziły: álbo długi iáwne/ ná kthorychby były álbo zapisy álbo Chyrográfy/ ktore sie s Práwá płáćić muszą/ oprocz tych przyczyn ktore sie nápisáły/ prze żadna inna przyczyne niemoże imienia Dziećinnego przedáć/ zástáwić Opiekun. A wszákoż kożdey przyczyny s thych Opiekun powinien dowieść. A iesliby ich imienie było przes Opiekuná rozprzedano/ Práwem tego doydz moga: oprocz gdzieby Opiekun vkazał/ że ku ich sie to pożytku stáło/ tedy chcali imienie mieć/ themu kto kupił musza pieniadze odłożyć. A gdy przyida ku látom/ thedy ku tákowemu imieniu niemoga przychodzić dłużey/ ieno poki rok y dzień nieminie/ to iest rok y sześć Niedziel: gdyby byli támże praesentes/ gdzie imienie ich/ iáko zowa pod iednym Dzwonem.

Ale iesliby ie w cudzych Ziemiách chowáno/ tedy im dawnosć nieydzie/ iedno we Trzydzie ści lat/ y w rok y w dzień/ to iest w szesć Nie dziel/ iáko o tym Jure Muni: articulo 26.

¶ Sieroty bes Opiekunow swych nic czynić niemogą. Opiekuná też niepożytecznego/ á szkodliwego/ przed Práwem może Mátká/ ál bo Bábá Dziecinna obżálowáć: á Opiekuny tákie siedmią świádkow máią pokonáć. Acz kolwiek w Práwie nápisáno/ że Niewiásty niemogą nic czynić áni winić nikogo/ iedno o swą własną krzywdę. A wszákoż osobne prá wo vczyniono dla sierot: że zli Opiekuno wie mogą być przes Niewiástę obwinieni. Speculo Saxonum libro j. articulo 41. Et Jure Muni: artic: 26.

¶ O Piekun gdy Dziećiku látom przyidą/ powinien Jmienie spuścić: A gdzieby niech ćiał spuśćić/ Tedy ma przywieść ten kto imie nie swe mieć chce/ przed Sąd dwu przyrodzo nych zrodzáiu Oycowskiego/ á dwu z rodzá iu Mátczynego/ ktorzy máią wyznáć látá ie go: tedy mu Sąd ma przykázáć imienie: á O piekun ie powinien spuśćić. A látá dziecią m Pácholę we czternaśćie lat/ á dzieweczka we trzynáśćie: Jure Municipali articulo 26.

¶ Opiekun opieke tráci/ gdy sie niewiernie
wopiece zachowywa/ álbo iesliby był wnieprzy//
iázni z Oycem tych śierot/ ktorymiby sie opie//
káć miał: álbo gdźieby Dźiećinne rzeczy zle
rozszáfował/ przedał á vtráćił: álbo iesli dźie
ćiám pożywienia niedawa: álbo iesli nieu//
dźiáłał Inuentarzá rzeczy Dźiećinnych: álbo
gdyby pieniedzy ktoreby z Opieki przychodzy//
ły niekładł śierotam/ álbo imienie ich niewier
nie spráwował: Tedy tákiego Opiekuná mo//
ga winić Mátká/ Bábá/ Ciotká tych dźiecy/
ktoraby iedno wiernie á ku dobremu dźiećin//
nemu czyniłá: álbo żeby też ten Opiekun/ dłu
gow oyca ich ná nich/ bedac sam ich Opieku//
nem dochodźił nieczekáiac ich lat. Spe: Sa:
lib: j. arti: 41. Et Iure Muni: arti: 29.
¶ Opiekuná gdźieby niebyło/ tedy pan wierz
chni/ álbo vrzad Ráyce w Mieyśćie máia po//
stáwić Opiekuny/ ktore zowa Laćinnicy Cu//
rátores Specu: Saxon: libro j. artic: 41. et
artic: 47. Et Iure Muni: articulo 26.
¶ Opiekun niemoże imienia dźiećinnego ku
pić/ áni sam przes sie/ áni tym obyczáiem/ iżby
innemu przedál/ á on potym od niego dostál:
czego niema czynić/ dla podezrzenia y oszuká//
nia. Spec: Saxo: libro j. articulo 44.

Opiekunow

¶ Opiekunow Mátká powinná od vrzedu prosić Dzieciam swym/gdzieby Opiekunow niebyło: gdzieby tego nie vczyniłá/tedy gdyby Dzieci zmárły/spadku niebedzie sie mogłá po nich domágáć/wedle Práwá Cesárskiego/do ktorego sie vćiec máia/gdy Máydeburskiego niestawa. vt de hoc Specu: Saxon: libro j. árticulo 23.

¶ Nápisano dostátecznie w Práwie/ áby sieroty niebyły niwczym oszukáne: y dano obyczay / iáko sie Opiekunowie spráwowáć máia: Ale iż mało ich/co to dzierża/ Przyiáćiele o to niedbáia/Vrzad tego niedoyzrzy: tedy po wszytkiey Koronie Polskiey wielkie sie szkody á krzywdy sierotam dzieia/ták iż dzieći ku látom przyszedszy/rzadko k swemu przyida/ábysie im to spełná wroćiło/co im spráwiedliwie należy: zwłaszczá gotowe pieniadze/ y inne rzeczy ruchome: O co sie trzebá báć gniewu Bożego/y karánia zá to tym ná ktorych to należy.

O Dzieciach kthore lat niemáia.

Dziecie poki do lath rostropnych nie przyidzie/ o żadny wystep ná gárdle nie ma być karano: Jesliby thez kogo zábił/ álbo ochromił: Thedy Opiekun z iego Jmienia powinien to nágrodzyć/ zápłácić: tákże y szkody/ ktoreby dziecie vczyniło/ gdyby ná nie wedle Práwá dowiedziono. A iesliby ktho Dziecie zábił/ zápłácić ie ma iáko głowá niesie. Jesliby też kto cudze Dziecie miotłą ábo záwłosy skarał/ gdy iedno przysiezę/ iż to vczynił zá wystepem iego: nic zá to nie pokupi. A wszákoż Dziecie niegdy bywa karano/ zá wielki wystep/ ktore iuż iest blisko lat rostropnych: Ale iesliby był ieszcze bliszszy Dziecinstwá niżli lat vstáwionych/ to iest Czternáscie lat: tedy niema być karan ná gárdle: ále Opiekun zań zápłácić ma.

¶ Dziecie/ á szalony/ gwaltu vczynić niemoga: Bo gwaltu niemoże nikt vczynić/ iedno ci co to czynia vmyslnie á dobrowolnie: á dzieci y szaleni/ ci rozmyslu niemáia: A ták ná gárdle niemáia być karani/ tylko szkody ktore vczynia/ máia być płácone. Specu: Saxon: libro ij. arti: 65. et libro iij. Articulo 3. Et Jure Municipáli articulo 38.

¶ Dzieci gdy Ociec vmrze/ niepowinny żá-

dnych

dnych dlugow płáćić zá Oycá vmárłego/ ál//
bo zá Mátkę/ iesli im czego Rodzicy nieodu//
mrą/ á iesli po nich żadnego spadku niebiorą:
A iesli wezmą/ tedy powinni będą długi plá
ćić. Specu: Saxon: libro iij. articulo 10.
Et libro j. articulo 6.

¶ Dziećię iesliby ktho wsádził ná koń/ thák
twárdouśty / ktoryby zádzierżeć sie niedał/ á
przesztoby ono Dziećię zábił: pan onego koniá
powinien zápłáćić/ iáko wedle práwá iest/ ie//
sli koń swoy mieć chce. Spec: Saxo: lib: ij.
arti: 40. Et Jure Muni: artic: 38.

O Testamenciech.

TEstámentem áni Męszczyzná áni
Zeńskie pogłowie/ imienia swego
nikomu dáć/ w chorobie leżąc nie//
może/ bes przyzwolenia Dziedzy//
cow á Potomkow. Acz w Duchownym prá
wie stoi iż ostáteczna wola ma być kożdemu
wypełniona: to sie ma rozumieć/ o tych ktho//
rzy wolni są/ w swym imieniu/ gdy to vczy//
nią we zdrowiu/ y będąc w dobrey bácznośći:
tedy tákiego Thestámentu/ gdzieby siedmiá

swiádczono/ álbo iżby przed vrzędem tháki Testáment był vczynion: Dziedzić dzierżeć powinien. Ale ruszáiące rzeczy/ ty może oddáć wedle woley swey kożdy. A ták sie to iedno rozumie o tych rzeczách ktore może Testámentem legowáć/ to iest ruszáiące rzeczy. Iure Municipali articulo 65.

¶ Testámentem też Zoná iáko y kto inny/ niemoże nic oddáć/ bes przyzwolenia Mężowego/ y ruchomych rzeczy. A Gierady tey nie może oddáć chociáby też y Mąż przyzwolił. Spec: Saxo: libro j. artic: 31. et artic: 52. Et Iure Muni: artic: 65.

¶ Testámentu śiedmia świádkow dowodzą/ gdzieby vrzędnie nieuczynion/ á wiáry mu niedano. Spe: Sax: libro j. articulo 8. Et Iure Municipali articulo 65.

¶ Testámentem prze to niemoże nikt nic oddáć bes przyzwolenia dziedzicow: A s tey przyczyny to vczyniono/ iż Oycowie niebáczni/ álbo nie miłosierni/ ostáwowali Dzieci swoie w vbostwie: oddawszy Testámentem/ od Potomstwá swego/ iż nic álbo máło Dzieciam zostáwiáli/ co było przećiw dobremu obyczáiowi. A ták przeto to práwo vczyniono/ áby Dzieciam máietnosć ich ostáłá: ktemu też

kto

kto co ma dáć/ odkázáć/ ma to czynić zá czá/
su/ poki sam tego vżywáć może: Abowiem
kto co oddawa po śmierći/ iuż to nie iego/ á/
le iego Dziedzicow. Zoná też czyiá niema
być o to winioná/ kiedyby tákich rzeczy co zgi/
nęło. Spec: Saxo. libro j. articulo 52.

O Zastawnych/ álbo o Pożyczánych/ á ku chowániu dánych rzeczách.

JEsliby kto komu rzeczy stoiace álbo le
żace zástáwił álbo náiał: á potym on
komu náięto/ álbo iego Potomek
chćiałby przeć/ iżby w náymie dzier/
żał álbo wobligácyey: Tedy ten kto náiął/
bliszszy sámotrzeć przysiądz/ niżli on komu zá
stáwiono/ álbo náięto/ przysięgą by się miał
odwieść: oprocz tego/ iżby ten Dzierżawcá
mogł vkázáć/ że tam iákie dziedictwo ma/ ál/
bo iżby mogł vkázáć/ obronę kupná swego: the
dyże dwiema świádki gdy przysięże to odzier
ży. ¶ Też o rzeczy gdyby go winiono/ ktore się
iáwnie nieukázuią: tedy przysięgą swą może
odiść. Ale gdzie o rzecz iáwną/ ktorą się poká
záć może kogo winią: tedy kto żáłuie bliszszy
nań dowieść s świádki sámotrzeć: oprocz żeby

ktho vkazał/rzeczy/á powiedział/że sa iego własne rzeczy/á nie tego co żáluie: tedy blyższy dowieść mimo Powodá/że to sa iego rzeczy własne. Spec: Saxo: libro j. articu: 15.

¶ Pożyczy kto álbo záſtáwi koniá/száty álbo ktorekolwiek rzeczy ruchome/iesli ten komu záſtáwia/álbo pożycza/przeda/záſtáwi/álbo przegra/álboby mu też vkrádziono/tedy ten kto záſtáwił/swych rzeczy pátrzyć á vpominác sie ma/nie vkogo innego/iedno/temu vkogo záſtáwił. Jesliby też vmárł ten vkogo záſtáwiono/Tedy od iego Potomká máia tego pátrzyć á dochodzić. Spec: Saxon: libro ij. articulo 60.

¶ Pożyczána rzecz kożdy powinien wrocić nieskáżona/niepogorszona/álbo ták záplácić wedle ważności. ¶ Ale kto da rzecz ku chowániu/iáko Láćinnicy zowa in depositum/ku wierney rece: iesli zgore/ábo vkrádna/ábo nieprzyiaćiel wezmie: tedy gdy przysiega dowiedzie ten comu chowáć dano/że w tym zdrády álbo oszukánia nieuczynił/áni przyczyny temu dał: tedy płácić niepowinien. A s tey przyczyny pożyczána rzecz ma być płácona/że tego vżywasz/álbo vżywáć możesz: A ták wrocić nieskáżone álbo záplácić ma. Ale to co

schowáć

schowáć dádzą/ poniewasz vżywáć tego nie/ może/ tedy też płáćić niepowinien/ ieśli zginie gdy iedno dowiedzie/ ten kto chował że wtym oszukánia żadnego nieuczynił. Spec: Sax: libro iij. articulo 5.

¶ Zástáwiłby kto vkogo bydle iákie/ koniá/ albo mu náiał: gdy zdechnie/ Tedy ten kto ie chował/ gdy przysięże/ że nie iego winá zdech/ ło/ ani dał temu przyczyny: tedy go niepowi nien płáćić: tylko to tráći co ná nie dał/ abo zá co ie náiał. Specu: Saxon: lib: iij. arti: 5.

¶ Gdyby kto máiąc imienie w zastáwie bu/ dował: Tedy gdy imienie wykupią/ ten co budował/ może ono znieść chceli/ iáko swe. A ten ktoby wykupował/ niemoże mu tego bro/ nić. Ale ieśliby co zbudował/ álbo opráwił/ w tym domu ktory mu zástáwiono/ czegoby w o nym domu trzebá/ iżby pobił álbo opráwić dał bes czego by dom bes szkody być niemogł: te/ dy ten co wykupuie/ powinien opráwić tho/ co ná opráwę nálożono. Iure Mu: arti: 140.

¶ Rzeczy pożyczáney niema nikt kczemu in nemu vżywáć/ iedno tym obyczáiem ktorym mu iey pożyczono. ¶ Náprzykład: náiętho by iednemu koniá ná mile: á onby ná nim ie/ chał dálei: A ták w tey mierze powinien szko/

de płáćić/

de płáćić/ieśliby śie ktora przes to stáłá. vt de hoc Spe: Sax: libro j. arti: 15. Et Speculo Saxonum libro iij. articulo 5.

¶ Pożyczánych álbo ku chowániu dánych rzeczy niemoże nikt hámowáć w długu/ áni w żadney rzeczy: Ale powinien to wydáć temu kto dał schowáć. Spe: Sax: li: iij. ar: 5.

¶ Kto ku chowániu rzecz ktora od kogo bierze/ ma iáwnie bráć: dla tego/ á snadźby mu dano rzecz krádzioną chowáć/ ktoraby potym v niego náleziona: tenbyśie przał coby schowáć dał. Tedy v kogoby ie náleziono/ o złodźieistwo mogłby być obwinion. Spe: Sa: libro ij. articulo 36. Abowiem kto rzecz krádzioną táiemnie chowa/ iuż iest iákoby sam v kradł. Spe: Sax: libro iij. articulo 5.

¶ Gdy kto pożyczy/ álbo zástáwi rzecz ktorą swoie á zginie/ álbo ią vkrádną: v żadnego innego śie iey niemoże vpomináć/ iedno v tego komu wierzył. Aczkolwiek stoi w Artykule lib: ij. arti: 32. że ktoby swą rzecz nálasł/ v kogożkolwiek/ tedy iey dochodźić może: tho śie ma rozumieć/ o rzeczách krádzionych/ á nie o pożyczánych: Bo pożyczáney/ álbo zástáwioney rzeczy/ niema śie ni vkogo włośniey v

pomináć

pominąć/iedno tám komu pożyczył álbo zástá wił. Spec: Sax: libro ij. articulo 60.

O Naiemnikách/ á o naymiech.

TEn co imienie álbo dom v kogo náymuie/gdzieby nań żałowano/żeby náymu niezápłácił/ á onby powie-dział że zápłácił: sámotrzeć tego ma podeprzeć że zápłácił: álbo Pan gdzieby chćiał dowieść/ że mu niezá płacono/ blyższy dowieść. Może też Naiem wypowiedzieć przed czasem Naiemnikowi/ten co náymuie gdy mu Czyńszu Naiemnik niezápłáci: álbo gdy then co iego imienie iest/chce tám sam mieszkáć/álbo tám budowáć: álbo gdzie by Náiemnik w onym domu niepoczesnie się rza dził á spráwowal. Spe: Sax: libro ij. arti: 59. Et Iure Muni: articulo 140.

¶ Gdy kto naymie dom álbo grunt/rola.&c. szkodá ktoraby się kolwiek zstálá: tedy nie tego co náiał/ále co mu náięto iest/gdzieby iedno dom álbo imienie wcále zostáło: ták iáko mu náięto: Ale w innych rzeczách/iáko w pożyt-

kách/szkodá ostawa przy Naiemniku: Abowiem gdy pożytek ma/ nieda wiecey iedno co zmowił: tákże też gdzie szkode ma/ niema dáć mniey/iedno iáko zmowił. Specu: Saxon: libro ij. articulo 59.

¶ Gdy ten vmrze co náiał/thedy Potomkowie moga Naiemniká ruszyć. Spec: Sax: libro iij. artic: 77.

¶ Jesliby Pan chćiał ruszyć Náiemniká z imienia ktore mu náiał/ álbo żeby on też chćiał odidz á wtym náymie dáley siedzieć niechćiał: ma to y pan Naiemnikowi/y Naiemnik Panu wczás opowiedzieć: iesli vmrze Naiemnik/Potomek iego powinien z onego imienia zápłáćić/iákoby on sam záplácił: álbo iesli też Pan vmrze/tedy temu ná kogo imienie przypádnie/ma być zápłácono. Specu: Saxon: libro ij. articulo 59.

¶ Ten co naymie/ może Naiemniká/ gdy mu Czynszu niezápłáći/poćiadząć/ niepozywáiac go do prawá. Jure Muni: artic: 140.

O Szkodách do mowych.

STrzechy dáchowey swego budowá nia/ niemoże nikt ná cudzą ziemie puścić: y powinien część Dworu swego grodzyć: gdzieby tego nieuczynił szkode ktoraby Sąsiadowi vczynił/ powinien nágrodzyć. Gdzieby też Sąsiad ná Sąsiádá skárżył/ s ktorymby miał ściáne spolna/ áżeby sie ściana kaziłá/ dla stárości/ żeby opráwy potrzebowálá: tedy ma terzecz przed Vrzedem opowiedzieć áby go w tym vpomioniono/ áby społem s Sąsiádem budował. A iesli nieskárży ten co sie szkody boi/ á zátym budowánie pádnie ná iego dom: Tedy Sąsiad ktory przyczyne szkody dał/ opráwic to powinien: ále ono drzewo co vpádnie do dworu Sąsiádowego/ sąsiádowi przyidzie. ¶ Zadny niemoże drzewá áni budowánia stáwić/ áni kłáść do cudzego domu/ álbo dworu / bez przyzwoleniá tego/ ktoremu by to ku szkodzie było: Albo żeby s tym brzemieniem dom álbo on dwor kupion/ żeby to mogł zá práwem vczynić. Spec: Saxo: libro ij. artic: 49. Et Iure Municipali articulo 126.

¶ Kominy/ Wychody/ Chlewy świnie/ od ściány albo od ogrodzenia Sąsiedzkie°/ bliżey trzech stop niemáiá być stáwiáne: y kożdy

komin/piec swoy/ma tak opátrzyć/áby iskry ktore leca domowi Sasiedzkiemu/nieszkodzily. Wychody też ktore kto czyni/podle Domu Sasiáda swego: tedy áż do ziemie ma ie zawrzeć. Te vstawe vczyniono/áby ieden drugiemu szkody nieczynił/áby kożdy piec swoy álbo komin opátrzył/áby z iego niedbałości szkodá niebyłá. A iesliby tákiego opátrzenia vczynić niechćiał/powinien istote vczynić: iesliby szkode vczynił/áby zá to dosyć vdziałał/ábowiem choćiáby Sasiad oto nieżáłował/przed thym: A wszakoż gdzieby sie szkodá z stáłá: powinien oprawić/dla tego że to práwem opátrzono/y vstáwiono iest. Spec: Saxo: libro ij. articulo 51. Et Iure Muni: artic: 124.

¶ Dom gdyby kto chćiał budowáć álbo murowáć: iesli Sasiad chce snim spolna ściáne budowáć/á nákład snim społem czynić: tedy niepowinien ieden drugiemu Plácu swego nic vstapić/iedno społu ściáne budowáć/álbo murowáć. A iesli sasiad niechce budowáć/á nakłádu vczynić/Tedy temu kto buduie powinien mu vstapić/dla wywiedzienia ściány Plácu domu swego dwá łokćiá ná fundámenćie/á ná gorze łokieć: á to dla tego nákłádu ktory czyni ten co buduie/że też te ściáne be

dzie miál spolna snim/iáko y ten co budnie. A tho sie ták záchowywa z zwyczáiu: A dobry zwyczay/tedy iest zá práwo/ácz pisánego prá wá w ktorey rzeczy nie bedzie.

¶ Dom álbo budowánie ná czyim gruncie iest: tedy zá gruntem idzie: tho iest ná czyim gruncie iest/tedy tego ma byc y budowánie: to sie rozumie/gdyby kto co ná cudzym gruncie zbudowal/ Tedy gdy wykupia z reku iego o//no imienie/iuz ono budowánie przy imieniu zostawa. Spec: Saxo: libro ij. articulo 21. Et libro eodem articulo 53.

¶ Okno kto vczyni do cudzego domu: gdzie by ná tym domie/álbo brzemie álbo obowia//zek/álbo powinowáctwo niebylo zádne/ prze coby to vczynic mogl: ma to zásie swym kosz//tem zápráwic/ áby Sasiádowi tym nieubli//zyl. Spec: Saxo: libro ij. articulo 49.

¶ Dom Sasiádá swego ktoby skázil/ zla//mal czásu ogniá boiac sie áby dla niego niezgo rzal: iesli tám ogien doydzie/ten co skázil nie powinien zá to zásie nic dác. Gdzieby ogien niedoszedl/ powinien to zásie opráwic/ gdzie by to swa wola vczynil/nie z roskazánia vrze//dowego tedy to sam powinien nágrodzic. Speculo Saxonum libro ij. articulo 49.

¶ Szkody swym dobytkiem nikt niema dru-giemu czynić. Pásterzá nikt niema chowáć o-sobnego/ gdzie wszytká Wieś pásterzá chowa dla tego aby pásterzowi placey kthora ma zá praca nieumnieyszálo sie. Spec: Saxo: lib: ij. articulo 54. Abowiem gdzieby wolno koż-demu pásterzá chowáć/ á pásterzá pospolite-go/ gdzie zwykłá rzecz/ że chowano przed tym tedy byłáby krzywdá tym vbogiem/ gdyby po-spolitego Pásterzá niebyło: á vboższy prze chudobe/ Pásterzá osobnego by sobie chowáć niemogli.

¶ We Wśi álbo w Mieśćie cokolwiek sie z stá nie/ ku pożytku ich/ áczby sie ná to wszyscy nie-zwolili: tedy ná co wietzsza cześć przyzwoli/ ná to też ma przyzwolić mnieysza cześć ludzi. Specu: Saxon: libro ij. articulo 55.

O Zwierzetách szkodzacych.

Pies/ Kiernos/ Byk/ zwierze kożde człowieká/ álbo też bydle czyie gdy ráni álbo ochromi/ álbo zábije: pan czyie zwierze szkode vczyniło/ we-

dle tego/iáko ktorey rzeczy szácunk á záplathę vstáwiono/dosyć vczynić á záplácić powinien: A to iesli ono dobytcze álbo zwierze/iáko iest Pies/gdyby się o tym dowiedział/co się zstáło/weznie w swoię moc: Ale iesli go do siebie niewezmie y owszem wypędzi/niechowa go/niepásie/nie nápawa: niewinien zá tho płácić. Ale ten komu vszkodzono/álbo komu się szkodá z stálá/ma wziąć to bydlę iesli chce. Jure Munic: artic: 123. Et Spec: Saxo: lib: ij. arti: 62. et artic: 40.

¶ Szkodę álbo obrázę iesli kto weźmie/od zwierzęciá/kthore z przyrodzeniá szkodliwe iest: iáko Niedzwieć/Wilk: iesli ie ktho chowa ná mieyscu tym pospolitem/kedy ludzie chodzą/á obrázi kogo: powinien then ktho ie chowa płácić. A iesli ie chował ná miescu osobnym/izby ktho niemaiąc tám co czynić szedł tám á wziął obrázę: Pan onego zwierzęciá/niepowinien tym obyczaiem płácić. Specu: Sax: lib: ij. arti: 40. Et Jure Mu: arti: 38.

O Sedziách/y o sprawiedliwości czynieniu.

Sędzia

SEdzia kozdy niema innák sedzić/ iedno wedle Práwá pisánego: y niemoże áni ma/ innego Orthelu dziáłáć/ iedno wedle Práwá: á poki práwá Maydeburskiego stawa/ ma być im sądzono. A gdzieby go iuż niezstáło/ z Práwá Cesarskiego máią bráć Artykuły/ iáko ku ktoreyby rzeczy należało/ á wedle tego sądzić. videlicet in deffectu Iuris Saxonum recurritur ad Leges/ vt de hoc Spec: Sax: lib: j. in Prologo. Et Spe: Sax. lib. iij. arti: 30. Et Spec: Sax: lib: ij. arti: 36. Et lib: j. art: 18. Et lib: iij. articu: 44. Et Iure Municip: artic. 44.

¶ Skárżyć álbo Práwem czynić/ troiácy ludzie s potrzeby czynić powinni: Naprzod Opiekunowie o krzywde sieroth ktorymi sie opiekáią. Abowiem gdzieby o ich krzywdy nie czynili/ Tedyby powinni sámi im zá to dosyć vczynić. Potomkowie też właśni/ gdyby rodzicá ich ktorego zábito/ powinni o to czynić: Boby spráwiedliwie tym Dziedzictwo stráćić mieli/ gdyby tego zániedbawáli. Mąż też o cudzołostwo żony swey/ á to przeto że mu to sromote niesie: á o sromote swą powinien kożdy mowić. Spec: Saxon: libro j. arti. 62.

Sedzia

¶ Sedzia żadny swey rzeczy sadzić nie może. Iure Munici: articulo 27.

¶ Sedzia niegdy może sadzić ty/ ktorzy nie sa pod iego Iurisdicya/ iáko sa Kupcy/ ktorzy y tu y owdzie kupiectwá spráwuia. Aczkolwiek pod onym práwem nie sa/ gdy ie pozowa odpowiedáć tám powinni. Specu: Saxon: libro j. articulo 70.

¶ Gdzie sie ktora rzecz Práwem pocznie/ tám też ma koniec mieć. Specu: Saxo: lib: iij. articulo 13.

¶ Szácunek swoy kożda rzecz ma/ y ták kożda rzecz ma być płácona/ iáko iest vstáwiona: ácz kto drożey szácuie ná załobie swey. Ale sedzia ma y powinien tho moderowáć/ iuxta vergeldum. Spec: Saxo: lib: j. arti: 68.

¶ Spráwiedliwości niepowinni áni máia w Mieściech ináczey czynić Rayce/ álbo vrzednicy Mieyscy/ iedno tym práwem/ w ktorem siedza/ to iest Niemieckim: oprocz o Rány y o głowe/ o to Polskim Práwem ma być sadzono/ á zwłaszczá kiedy komu innemu spráwiedliwość czynia/ w tákich rzeczách. Ale sámi miedzy soba/ ktorzy siedza w iednem práwie/ o Rány/ tedy wtymże práwie/ y sadzić y odpowiedáć sobie máia. Ale obcym Polskim prá-

wem/ ták iáko sie nápisało/ spráwiedliwość czynić maia. A o złodzieystwo tedy tymże oby czáiem práwá/ w ktorym siedza/ sámi sobie máia odpowiedáć/ y sadzić sie. Ale komu inne mu tedy wedle obyczáiu ziemie/ ták iáko thu iest vstáwá w Podolu/ ma o złodzieistwo od powiedáć y spráwowáć sie obwiniony/ wedle obyczáiá tam tey ziemie/ ktory sie tu zzadnym práwem niezgadza. A ten Artykuł wedle zwyczaiu/ á práwá pospolitego Polskiego/ ma być chowan.

¶ Goscinne práwo ma być prętsze/ nizli tym co tám mieszkáia/ álbo przylegli sa; y ma im być Spráwiedliwość vczyniona nadáley do trzećiego dniá. A zá gośćiá má być rozumian/ ktory iednego dniá niemoże doiecháć do onego mieyscá/ gdzie spráwiedliwośći szuka. Iure Municipali articulo 46.

¶ Gdy ktho ná kogo żáluie/ tám gdy mu sie spráwi on/ álbo dosyć vczyni ná kogo żáluie/ powinien mu też zásie odpowiedáć támże. A wszakoż powinien mu sie pierwey vspráwiedliwić/ o co go winuia: toż dopiero nań ma żálowáć o swe krzywdy: á poki mu sie nievspráwiedliwi/ thedy ten niepowinien odpowiedáć/ co pierwey żałowáł. A iesliby też

wiele ich iednego winiło/ tedy niepowinien im odpowiedáć/ áż śie s pierwszym sądownie odpráwi: A wszákoż ma istotę vczynić/ że śie vspráwiedliwi kożdemu. Spec: Saxo: lib: iij. arti: 13. Et arti: 12.

¶ Sędźić áni skázowáć/ zá rázem ná prętce niema Sędźia/ w rzeczách innych: oprocz o rzecz gwałtowną sądźić powinien/ ktora od// włoki niećierpi: álbo nieśie ná sobie Gorące práwo. Spec: Saxo: lib: j. arti: 70.

¶ Sędźia żadny niema sędźić/ wedle wia// domośći swey: Ale iáko vsłyszy/ wedle żało// by y odpowiedźi/ ták wedle tego skázowáć/ y spráwowáć śię ma. Spec: Saxon: libro ij. articulo 1.

¶ Nakłady z zwyczáiu niebywáią inne ská// zowáne/ iedno ktorych kto Akty dowiedźie/ tám gdźie śie práwuie. A wszákoż ná toby miáło być baczenie/ kto muśi dáleko ieźdźić/ á drugdy áż do Litwy zá Krolem: tákie ná// kłády niemogą być Akty dowiedźione: ále mu śi być ná nie dowod inny/ to iesth przyśiegá. Abowiem kto wygra w práwie ktorey rzeczy/ Tedy ten práwem zwyćiężony ma nakłády płáćić/ ten ktho zyszcze tego/ o co śie práwo// wał. Specu: Saxon: libro iij. articulo 8.

¶ Gdyby kogo obwiniono/ przed sądem / oblicznie/ á onby od sądu vciekł/ albo odszedł: Tedy ty rzeczy/ o co sie przed sądem rzecz dziáłá/ máią być powodowi przysądzone. A gdzie by też ná niewinnego żáłowano/ Tedy z niewinnego może być winny z piąći przyczyn. Spec: Saxon: libro ij. articulo 45.

¶ Sędzia niema nikomu vkrácáć czásu przedłużenia/ iáko w ktorey rzeczy należy wedle práwá/ iáko o dług álbo o inne rzeczy pozwánemu. Ale powodowi / niedawaią dylaciey/ odwłoki: Abowiem powod ma dosyć czásu rozmyśláć sie ná to o co żáluie: tákże też ma być vżyczono czásu pozwanemu / áby sie rozmyślił á odpowiedział. Spec: Saxo: libro ij. árticulo 2. A wszákoż w niektorych rzeczách y pozwanemu niedawáią dyláciey/ iáko gdy idzie o rzecz máła/ ktora łácno może być rospráwiona: á miedzy vbogimi osobámi dla vtráty á nakładu ich/ miedzy tymi záráżem spráwiedliwość ma być: Gdyż łácna odpowiedź w Práwie / iż kogo pozowa / ma przeć álbo znáć. Gdzie też idzie o gwałtowne rzeczy / o co záráżem spráwiedliwość czynić powinna rzecz. ¶ Jeśli też kogo vbiia/ álbo o sfáłszowánie listow/ przećiw thym co fáłszuia/ álbo przećiw tym co ie pisza/ álbo co

ie nosza/álbo przeciw świádkom fałszywym: záráz em pożałobie ma przeć álbo znáć. Wszak że w tych rzeczách ma obrone pozwany wedle Práwá/y dylacye. Spec: Saxon: libro ij. articulo 3. ./. ./. ./.

¶ Droge wolna/iedna Wieś drugiey ma dáć odewśi do wśi. A ktoby sobie nowa droge czynił/gdzie iey przed tym niebyło/ Tedy może być o to práwem pociagnion. Speculo Saxonum libro ij. articulo 27. et articu: 47. A drogá ma mieć ośm stop w szerza. Specu: Saxon: libro ij. articulo 59. Et Iure Municipali articulo 131.

¶ Ci co ná sadzie siedza niemáia tákich rzeczy przypuszczáć á przyimowáć/iż gdyby kto rzecz swa/ktora w Práwie wiedzie/ spuścił/ albo przedał możnieyszemu álbo przełożeńszemu/ dla vćiśnienia vboższego/ áby to vboższemu co szkodzić miáło : y owszem táki ktory spuszcza/ albo przedáie: swa rzecz stráćić ma. Speculo Saxonum libro j. articulo 48.

¶ Ieśliby komu łáiano/á on też záśie łáiał/ á odmawiał : nie powinien tákich słow o práwowáć/gdyż odmawia á nie sam poczatkiem áby przymawiał. Bo niepowinien nikt nikomu czynić potćiwośći kto mu łáie. Speculo

Saxonum libro ij. articulo 16. Et libro iij. articulo 45.

¶ Aczby kto był niewinien/winnym z stáć sie może s tych przyczyn/ że złodzieystwa rzecz v niego záſtano/wroćić mu ia każą á on niewroći. Specu. Saxo: libro ij. articulo 36. Kto nie dopuśći szukáć v siebie gdy z sadu posła. Spe: Saxon: libro ij. arti: 22. et arti: 13. Albo kto by kogo złaiał/ zesromoćił/ á ſkazano mu/ áby mu to oprawił/ á onby niechćiał/ winien oſtawa. Speculo Saxon: libro j. articulo 18. Gdy też odpowiedzieć niechce gdy nań żáłuia oco przed Sadem/ iuż winien oſtawa. Speculo Saxonum libro ij. articulo 45. et Specu: Saxon: lib: iij. artic: 39.

¶ Karánie ná gárdle álbo ná zdrowiu/ tedy tym personam ma być odwłoczono: Niewieśćie brzemienney áż porodzi. Dziećieciu/ ktore ieszcze ku látom nieprzyszło/ á Opiekálniká by niemiał: tedy odkładáia do drugiego sadu/ áby Opiekuná miał. Szalonemu áby poznano ieśli z szaleństwá to vczynił/ álbo z inney przyczyny. Speculo Saxonum libro iij. articulo 3. Et libro ij. articulo 55.

¶ Z mniimania trzech rzeczy niema nikt czynić: Náprzod że mniema á pewnie niewie/

przysiadz niema. Wtore/niema nikt sadzić z/ mnimania: Abowiem mogłby w tym omylkę á krzywdę vczynić. Trzecie/o mniemáney rze czy niema być ták dzierżáno iáko iuż o pewney wiádomey prawdzie. Speculo Saxo: libro iij. articulo 8. ./. ./. ./. ./.

¶ Sedziowie/Przysieżnicy trzeźwo máia se dzić y skazánia náydowáć. Spec: Saxon: libro iij. articulo 69. Et libro j. articulo 59.

¶ Sedzia żádny áni srodzey áni też lżey/o wystepy niema sedzić/iedno iáko w Práwie nápisano. Spec: Saxo: lib: iij. arti: 86.

¶ Do Duchownego sadu/gdzieby Swiecki Swieckiego pociagnał/o rzeczy ktoreby sado wi Duchownemu nienależáły/á o szkodeby tym przypráwił drugiego: Tedy gdyby go o to práwem pociagniono: winámi ma być ka/ ran/y szkode ma opráwić temu/kogo pociaga do Duchownego sadu. Spec: Sax: lib: iij. arti: 87. Et Iure Muni: artic: 28.

¶ Sedzia gdy siedzi ná sadzie gaionem: Te/ dy coby sie przed nim działo/może świádczyć y s przysieżniki: á inedy/tedy nieważy świa/ dectwo iego: kiedyby mu wiáry niedano/mu siałby przysiadz. Speculo Saxon: libro iij. articulo 88. ./. ./. ./. ./.

Aczkolwiek

¶ Aczkolwiek iest wiele rzeczy roznych/ wszákże iednák k sobie podobnych. A ták iedno práwo z drugiego pochodzi: A przeto w skázániu rzeczy/ iednego práwá vżywáć możemy. Abowiem gdzie sa rzeczy k sobie podobne/ Tedy też práwo podobne iest ktemu. Bo gdzie iedna rzecz ku ktorey podobna/ w tákich też rzeczách iedno Práwo ma być. Spec: Saxon: lib: j. arti: 9. Et lib: ij. arti: 12.

¶ Sedzia to iest Burmistrz/ Woyt/ może być przeświádczon we dwu rzeczách / iżby spráwiedliwości niechciál vczynić/ gdyby iey v niego żadano: A ten co o to żáluie/ miánuie świádki ktorzy przy tym byli. Tedy Powod przeciw tákiemu sedziemu/ sámotrzec ma dowod czynić. Albo gdzieby sie sedzia chćiál odwieść: tedy sámotrzec z rownemi świádki/ ktorzy przećiwko ie° świádczyli/ ma sie odwieść á to w tych rzeczách/ ktore o potoczne krzywdy/ álbo spráwy miedzy ludzmi sa. Ale gdzie by było około tey spráwy/ o ktoraby ná gárdle álbo ná zdrowiu káráć miáno/ gdzie spráwiedliwości nieczyni: Powod sámosiodm/ ma tego dowieść. vt de hoc Jure Muni: artic: 17. Z łákomstwá / zboiazni/ zá dáry/ znienawiści / niema sie báć bogatszego / áby iemu dla

strachu/

ſtráchu/álbo komu kwoli/miał ſwoy ſad nie//ſpráwiedliwie czynić/ albo ſadzić znienawiśći/iżby ſie ná kogo gniewał/ álbo z łáſki iżby komu życzył niema ſedzić / iedno Bogá przed oczymá mieć. Jure Muni: artic: 18.

¶ Dekrety ſadowe z tych przyczyn moga być ſkázone: ieſli ie ſedzia czyni/ ten ktoremu tho nienależało/to ieſt nie w ſwey Jurisdiciey: ieſli ſie niezgadza s pozwem/to ieſt o inne pozwano/á o inne ſkazal: ieſli też táka ſentencia niema w ſobie álbo zdánia wſtrácie iedne ſtrone/álbo wolnoſci vczynienia: Jeſli przes ſtron/iżby ſtrony niebyły: álbo pozwánie przed tym niebyło: ieſli też w świeto ſentencya ſie ſtánie/álbo nie ná tym mieyſcu/ gdzie zwykły bywáć: O czym w Ceſárſkim práwie. A zwłaſzcza gdy ſedzia nie w ſwey Jurisdicyey Dekret vczyni. vt de hoc Speculo Saxon: libro j. articulo 59.

¶ W innem práwie niepowinien nikt odpowiedáć iedno z tych przyczyn: Napierwey ácz w innem práwie ſiedzi/ále tám imienie ma gdzie go pociagniono: A ták dla oney maietnoſci / ktora tám ma powinien odpowiedáć. Speculo: Saxo: lib: iij. arti: 25. Et Jure Muni: arti: 28. et arti: 66. ¶ Wtore gdyby

kto tám táki wystep vczynil/tám w onem prá
wie gdzie go pociagniono/thedy tám powi//
nien odpowiedáć. ¶ Trzecie/ gdzie kto kup//
czy álbo sie zádluży/tám też powinien odpo//
wiedáć. ¶ Czwarte/gdzie kto żáluie w Prá
wie/tám też zásie vspráwiedliwić sie ma/iáko
o tym Spec: Saxo: libro j. arti: 61. et libro
iij. arti: 79. et lib: eodem/arti: 26. Et lib: j.
ar: 70. et Ju: Muni: arti: 28. A iż sedzia/z v
rzedu swego/może wszelakie spráwy sedzić.
Jáko otym Specu: Saxon: lib: j. arti: 59.
Wszákże ma opátrzić á ná baczeniu mieć/áby
tych rzeczy ktoreby iego práwu á sadowi nie//
należáły niesadzil. Jesliby też kto do ine° sadu
pociagnion byl /o rzecz ktoraby ie° Sadowi
nienależálá/iesliby sie niewyymowal do swe°
práwá ále tám opowiedál: iuż to nie Sedzie°
winá bedzie ále te° co sie niewyymowal. Abo
wiem/iuż skazánie bedzie powinien ćierpieć:
ktoreby nic nieważylo/by sie byl w sad niewda
wal/á doswe° sie práwá odzywál. Jure Mu:
arti: 28. Ale iednak to sie wszystko zámyka w
Artykule. Spe: Saxo: libro iij. articulo 25.
¶ Odpowiedzieć ná żálobe ieden drugiemu
powinien Sadownie: oprocz tym ktorzy sa
ná sláwie á ná poćciwośći zmázáni / iáko sa

złodzieie/zboyce/iáko o tym Spec: Saxon: lib: j. arti: 37. álbo ktorzy ſą wywołáni álbo wypowiedzieni. Spec: Saxo: lib: j. ar: 38. álbo gdzieby ſie odkupili/ gdzieby ie káráć z Práwá ſromotnie ſkazano. Spec: Saxon: libro j. arti: 40. álbo też żywot álbo członek odkupili/w czymby iuż byli ſkazáni/ Specu: Saxo: libro j. arti: 65. Gdyż też tácy gdzie=by ie potym o co winiono/ w żádney rzeczy bronić ſie/ á odchodzić przyſięgą niemogą. Spec: Saxo: libro j. arti: 39. Et libro iij. arti: 16. Et Jure Mun: arti: 4. et arti: 22.

¶ Dlugu ieden ná drugiem niema docho=dzić w innem práwie/ ieſli obádwá ſą/ á ſie=dzą wiedney Jurisdicyey/to ieſt w iednym práwie: á zwłaſzcza gdyby Dłużnik był oſia=dły. A ieſliby kto poćiągnął do inney Jurisdi=cyey/niżli tám gdzie ſiedzą ći obádwá: á then obwiniony ćiągnąłby ſie do ſwego práwá: ie=ſli go nieodeſłą/á ten poćiągnie ku práwu te=go co mu w inney Jurisdicyey trudnośćá ſzko=de zádał/ że go tám poćiągnął/ gdzie go ćią=gnąć niemiał/y dowiedzie tego liſtem od one=go ſądu/do ktorego go było poćiągniono: te=dy ten ktory go poćiągnął do innego Práwá:

 powinien

powinien szkode a nakłady oprawić. Iure Muni: articulo 68.

¶ W prawie kogo winia / powinien w odpowiedzi swey albo przeć albo znać: oprocz iż by kto powiedział aczby sie nieprzał / ale że iuż dawność temu wyszła / o co go pozywa: albo iżby sie wyymował do swey Iurisdicyey á do swego sedziego. Spe: Sax: lib: ij. arti: 3.

O Appellaciach.

Appellacia tá idzie do szesci niedziel kiedy Pan iest w ziemi. Ale gdzieby Paná w ziemi niebyło / do ktoregoo sie Appellacya ciagnie: Thedy do Osminascie niedziel / Appellacya składáia. A wszakże tá szesć niedziel niemiałaby sie rozumieć / iedno gdy Pan do ziemie przyiedzie. Spec: Saxo: libro ij. articulo 12.

¶ Sentencya to iest skazanie gdyby czyniono: Tedy ten komu by sie krzywda widziała / nátychmiast ma przećiw themu mowić á do swego Páná wierzchniego áppellowáć. Abowiem kto milczy á niemowi oto / then iuż

przyzwala

przyzwala ná Decret. Spec: Saxo: lib: ij. art: 6. Et Iure Muni: arti: 14. et art: 20.

¶ Appelluie gdy kto/ á nieprzyniesie ná dálszym dniu gdy iuz rok przypada skazánia/ álbo rzeczy pomocney/ álbo niedowiedzieli Legale impedimentum/ tedy swa rzecz traci/ ten co áppellował. Speculo Saxonum libro ij. articulo 6. Et Iure Municipali articulo 14. et articulo 21.

¶ Appellácya gdy kto vczyni / Thedy w tey rzeczy áni strona áni sad niema dálei postepić / áz Appellacya przes sedziego do ktorego Appellowano / bedzie odpráwioná. Iure Muni: articulo 14. et articulo 17. Et Spe: Saxo: libro ij. arti: 12. et arti. 13.

¶ Appellowáć od Iednaczow nikt niemoze. Speculo Saxonum libro j. articulo 55. et libro ij. articulo 11. Et Iure Municipali articulo 11. ./. ./. ./.

O przekazkách/ przez ktore sie ieden moze wyiać/ gdyby ku práwu niestánał: iáko łácinnici zowa. Legale Impedimentum.

LEgale impedimentum To sie Polskim Jezykiem rozumie/ Przyczyna słuszna á spráwiedliwa/ prze ktora gdyby kogo zástálá á zászlá/ iżby nie mogł dosyć vczynić/ sadowemu skazániu: tedy sie tym wymowić może/ żeby v sadu być nie mogł: Naprzod gdyby Wieżniem był. Niemoc ćieszka tákowa prze ktoraby przydź niemogł do sadu. Gdyby też był ná pielgrzymowániu/ żeby mu tego przed tym pokiby nieuszedł/ niepowiedziano/ álbo go zápozwano: tedyby sie tym wymowić niemogł/ gdzieby mu opowiedziano. Wypráwá woienna/ álbo też wielkie wylanie wod/ żeby przebić niemogł: álbo ktoby był w innych ziemiách ná kupiectwie. á ták tym sie ieden wymowić może/ że o szkode nieprzyidzie/ gdy iedno tego wedle práwá dowiedzie przysiega/ co ma vczynić/ álbo Poseł/ kthory thy rzeczy opowieda/ álbo on sam gdy sie wroći/ od kogo te rzecz opowiedáia: A ná woley bedzie Powodowey/ to iest tego ktory żáłuie/ kogo bedzie chćiał przypuścić ku przysiedze/ iesli Posłá/ ktory opowiedał przyczyne ktora z tych/ czyli sámego o onego czyiá rzecz iesth/ gdy bedzie. A gdzieby tego przysiega niedowiodł/ vpádnie

w swey rzeczy. Thákże theż Rekomia że po⸗winien odpowiedzieć/ zá kogo reczył. Ma teź opowiedzieć gdzieby ktora przekazka z tych by⸗łá/ gdyż wszytke obrone rekoymia ma mieć/ ktoraby przysłuszáłá themu zá kogo reczył/ á ktoraby słusznie spráwá być miáłá. Speculo Sax. lib. ij. art. 7. Et Jure Muni. ar. 47.

O Jármarkach.

NA Jármárkach wiele sie tego przy⸗gadza/ że poddáne z innego Prá⸗wá sadza/ o kożda rzecz/ o ktorakol⸗wiek kto żálnie/ ku krzywdzie nie tylko onym kthore sadza á niegdy vćiskáia: Ale też y ku krzywdzie tym pod ktorych wierz⸗chnośćia sa: y przezwáli to Jármárcznym prá⸗wem/ ći co krzywde czynia. Gdyż ktorymkol⸗wiek Miástám Jármárki dáwáia/ nieopisu⸗ia tego/ áby co czynić mieli s krzywda czyia: Aczkolwiek w Maydeburskim Práwie nápi⸗sano/ w ktorych rzeczách w innym práwie/ ni⸗żli w tym w ktorem siedzi/ odpowiedáćby koż⸗dy powinien. A wszákoż iż zwyczay/ też zá práwo iest: tedy ten obyczay był záwsze/ y ma być chowan tu v nas w Polszcze/ że niemáia

być inne rzeczy ſadzone/iedno gdyby kto obie=
cał/álbo ſie viścił/tám ná tym mieyſcu gdzie
Jármárk/ izby álbo dług płácił/ álbo kupia po
ſtáwić miał/á nievczynił temu doſyć. Tákże
też Rekoymia gdyby reczył zá kogo/tedy tákże
też może być ſnim czyniono/ iáko y z Iſtcem/
álbo o iákiezkolwiek długi álbo wyſtepy/gdy=
by nieoſiádły był/ á támby go przyścigniono:
tám ſie viścić álbo vſpráwiedliwić ma. Też w
przedáwániu/ w kupowániu/ kthoreby tám
ná Jármárku czynili gdyby iáka rożnica przy
ſzłá/tám ſie o to máia roſpráwiáć: gdyby thez
v kogo krádziona rzecz záſtano/álbo izby tám
iáko fálſzywa kupia przedał/ álbo gwałt v=
czynił: álbo kogo zábił/ránił támże: Thedy s
strony wyſtepu może tám być ſadzon. Ale o
inne wſzytki rzeczy niemoga ſadzić choćia ná
Jármárku/ wedle ſtárádawnego zwyczáiu
ktory ieſt záprawo. Bo iuzby w onym práwie
w ktorym ſiedza ſpráwiedliwośći ſzukáć nie=
potrzebá/ gdyby ſie mieli ſadzić ná Jármár=
kách o wſzytko/coby były zły przykład y wielki
vćiſk ludziom. A też in Iure Municip: arti:
28. in Gloſſa/ tam wyrázono/ w ktorych rze=
czách kto powinien w innym Práwie odpo=
wiedáć. Bo y krzywdáby byłá/Pánom tym

czyiby

czyiby poddáni byli: y nietrzebá by iuż tym o= byczáiem spráwiedliwośći szukáć/ tám gdzie mieszkánie máią/ gdyż tho Regula Juris/ Quod Actor sequitur forum rei. Jużby sie tym gwalćiłá Jurisdicya tych ktorzy imienia máią cum omni Jure et dominio. Bo ktoby mogł o kożdą rzecz gdzieżbykolwiek zástał/ te= go/ od kogoby sie krzywdę mienił mieć spráwie dliwośći ná nim dochodzić/ iużby nietrzebá/ spráwiedliwośći szukáć w oney Jurisdicyey gdzie poddany siedzi. A ták et ex Jure/ et ex consuetudine/ kożdy tám powinien/ in illa Jurisditione spráwiedliwośći szukáć/ gdzie kto osiadł/ praeterquam in istis casibus/ iáko sie nápisáło.

O Wielkierzu.

Plebiscitum/ Wielkierz/ kthorzy so= bie Miástá czynią/ ná ty sie śćiagą ktorzy nań przyzwaláią/ álbo kto= rzy ij sobie stáwią zá práwo. A gdy sie vkáże że ták przed tym sądzono álbo y wierz chni pan potwierdzi/ tedy ij powinni dzierżeć ći co nań przyzwalaią/ á co pod tym práwem

śiedzą. Bo by to miáło śię śćiagáć ná inne/ iużby to był nie Wielkierz ále práwo: á osoby ktore nie reprezentuia publicam personam/ te dy práwá stáwić niemogą. Specu: Saxon: libro ij. arti: 47. Et Iure Muni: arti: 1. et arti: 22. et arti: 14. et artic: 44.

O przywileiach/ chyrográphiech/ y o rece własney.

GDyby kto list ná śię dał/ á dowodzo noby nań iego listem/ á onby śię pieczeći swey przał: thedy sámotrzeć przyśięże/ że to nie iego pieczeć iest áni byłá/ tedy wolen będźie. Spec: Saxon: libro j. articulo 15.

¶ Przywileie thym bywáią trácone: Naprzod/ ieśliby skrobány był/ álbo znácznie co przypisano: álbo iżby vkázował/ do innego pierwsze° Przywileia/ á tegoby pierwszego niebyło: ieśliby też przećiw pospolitemu pożytku co było ná nim: ábo gdźieby dano do czásu/ á czás ten iuż minał. Gdźieby też dano ná przećiwko práwu czyiemu/ ktoryby pierwey práwo miał. Ieśliby go też kto nieużywał/ ál

bo ináczey go vżywał niżli iego Przywiley ob mawia. Spec: Saxo: libro j. articu: 49. A ták listy gdy ie do sadu przynoszą pilnie máia być ogledowány. vt de hoc Specu. Saxo: libro ij. articulo 42.

O Slugach.

SLugá ktoryby rzeczy Páná swego przedał / przegrał / álbo zastáwił: Pan tego práwem v kogo rzeczy sa dochodzić y doidź może: Wszákże ty dwie rzeczy ktoreby Slugá álbo Syn / ktory zá sluge ma być rozumian / w tákiey mierze co vczynili / tedy pan powinien dzierżeć: Pierwsza rzecz / kiedyby kupiectwo spráwowáć poruczono / á zwłaszczá gdzieby im pan pieczęci zwierzył / áby iego imieniem spráwowáli: co slugá w tym vczyni / powinien pan dzierżeć. Druga / gdzieby ty domy / iáko kárczmy / z kad pożytki ida spráwowáć im polecił: iesliby co slugá w tákich rzeczách vczynił / przedawáiac / álbo kupuiac / álbo pożyczáiac / ták iżby oná rzecz należałá / á ciagnelá sie k temu / co mu poruczono: tedy to pan powi-

nien dzierżeć. Albo gdzieby też Syn albo slugá vczynił coby ku pożytku Oycá álbo Páná było: iż by pieniedzy ná to pożyczył/ áby dlug był záplácon/ álbo slugam/ iżby ich myto záplácono/ albo ie też stráwą opátrowano: álbo gdzieby iuż dom vpáść miał/ iżby go z onych pożyczánych pieniedzy oprawiono/ tedy Pan powinien to dzierżeć. Specu: Saxon: libro iij. articulo 6.

¶ Slugá gdy bez przyczyny od Páná swego odeydzie/ álbo vćiecze: powinien tyle pánu záplácić/ zá co go Pan zmowił. A iesli co przed tym wziął ná myto/ tedy powinien wedwoy nasob to záplácić. Spe: Sax: libro ij. artic: 32. Et Iure Muni: articulo 80.

¶ Slugá wolny/ gdzieby o zápláte Páná swego pociagał: ma tego przysiega dowieść. Ale iesliby Pan ćiagnął sie do tego á dowieść chćiał że mu zápłácił/ Tedy bliższy bedzie dowieść niżli slugá. Spec: Saxo: libro j. arti: 22. Et Iure Muni: articulo 78.

¶ Slugá viednany od swego Páná niemoże odidź przed czásem/ poki niedosłuży: oprocz dwoiey przyczyny/ álbo żeby sie ożenił/ gdyż Małżeństwá świetego niema nikt przekażáć. Druga/ gdyby ná sluge przypádłá

Opieká kthorych dzieci/ktoremuby sie opiekáć musiał: Abowiem pánu niebedzie ták wielka szkodá/ choćia sługá odeydzie/ iákaby byłá dzieciám/gdyby bedac ich opiekalnikiem/nie-doyzrzał ich. A ták kto co czyni czego práwo dopuszcza/ za to nic niepokupuie. Speculo Saxon: libro ij. articulo 33.

¶ Pan żadny niepowinien o wine sługi swe-go odpowiedáć: oprocz gdyby go obwiniono/ Twoia wola twoia pomoca sie to stało/ Tedy powinien o to w práwie odpowiedáć. Jure Municipali articulo 80.

¶ Za sługe Pan niepowinien wiecey zápłá-ćić/gdyby przyszło ná iáka opráwe tylko ile ie-go myta v niego z stawa: oprocz żeby z Pań-skiego roskazánia co vczynił/álbo żeby s Pań skim wiedzenim to vczynił. Jure Munipali arti: 80. Et Spec: Saxo: libro ij. arti: 32. Et libro iij. articulo 6.

¶ Sługá gdy vmrze/ tedy Pan powinien zápłaćić myto iego bliższym/to co sługá za-służył/á co słudze miał dáć/á co zasłużył do czásu śmierći swey. Także tez kiedy pan vm-rze/tedy Potomkowie iego powinni sługam służbe płáćić: A gdzieby Potomkowie nieználi sie ktemu/á zápłáćić niechćieli: tedy przećiw

Potomkom blizszy iuz sługá dowieść/ná służ be swoie. Jure Municipali articulo 80.

¶ Sługá rzeczy Pánskich przegráć niemoże: Bo gracz iest iáko Zboycá: bo by mogł innák mieć tego pieniadze s ktorym gra/izby ie mogł wydrzeć álbo vkráść/tedyby niegrał: Aleiż te go niemoże vczynić/igra tego dostáć chce. V kogo też fałszywe kostki náydą/ma być karan iáko złodziey. Spe: Sax: lib: iij. arti: 106.

O Prokuratorach.

Prokurátora powinien Se-dzia dáć/ktoby go niemiał kto oń prosy. Speculo Saxo-num libro j. articulo 60. Et Jure Municipali Articulo 16.

¶ Prokuratormi niemogą być/ A zwłasczá w Swieckych rzeczách/ludzie niespełnego rozumu/lath rostropnych iesżcze niemaiácy: Kacerz/Mnich/Zyd/Káplan/Niewiasta. Jure Muni: artic: 16. Et Specu: Saxon: lib: ij. arti: 63. Et Jure Muni: arti: 42.

¶ Prokurator gdy by go Sedzia dał komu/

áby

áby od niego rzecz mowił: wymowić śię z tego niemoże. A gdźieby śie wymawiał/ bez słusznych przyczyn: tedy go Sedzia słucháć powinien/ y może mu zakazáć v swego sadu mowić. A ty przyczyny sa s ktorych śie słusznie może wymowić: Naprzod gdyby miał mowić przećiw pánu swemu/ przećiw powinnym á krewnym przyiáćielom: przećiw innym powinien mowić/ gdy mu Sedzia każe: álbo gdyby miał zászćie á nieprzyiáźń s tym/ od kogoby mowić miał/ tym śie też słusznie wymowić może. Specu: Saxon: libro j. arti: 60. Et Iure Muni: articulo 42.

¶ Prokurator/ ktoryby co zdrádliwie vczynił izby vmyslnie á dobrowolnie ku szkodźie tego czyieby rzecz spráwowáł/ dał ná sobie zyskáć: álbo też wiedzac iuż położenie rzeczy/ y obrony strony tey czyiey śie rzeczy spráwowáć podiał/ żeby do strony przećiwney przystał/ y spráwowáł álbo bronył rzeczy onego/ przećiw ktoremu być miał/ ku szkodźie pierwsze°/ ktorego rzeczy spráwowáć śie był podiał: zá to táka wine á pokute odnieść ma/ iż bezecnym zá to być ma. Spec: Sax: libro j. articulo 60.

O imowaniu Slachty.

THen Artykuł ácż w Maydeburskim Práwie nie nápisány iest / áni knieniu należy : Ale iż postáwion w Polskim Práwie z słusznych przyczyn / w rożnicy ktora by sie mogła niegdy przydáć / iákoż y przydawa / miedzy Slachtha á miesczány / około Gwaltow / á imowánia Szláchty / w Mieściech : tedy áby swowolni álbo opili / swowoleństw á gwaltow nieczynili w Mieściech / á tym śmieley / gdzieby żádnego karánia o tho niebyło. Miesczánie też áby ledá zá przyczyna á vkwapliwościa ná gárdłá Szláscheckie sie nieuspieszáli : ponieważ też to bywało / iż w nocy ludzie pijáni / sadzili y karáli ná gárdle Slachte : Tedy áby ná obiedwie stronie było powściagnienie : Slachtá áby gwałtow nieczyniłá / á Miesczánie też áby sie ná gárdłá ich nieskwapiáli : Tedy ty Artykuly wpolskim Práwie sa nápisáne / ktore sie tu polskim iezykiem nápisáły. Ale iż w máłych Miásteczkách / od swowolnych ludzi / wielkie sie gwałty dzieia / nie tylko ku krzywdzie tym / ktorym sie gwałt dzieie / ále też y Pánom á Slachćie w ktorych Miásteczkách ich poddánym tákie gwałty bywáia czynione : á vbodzy ludzie co

nieumieia/

nieumieia/ áni otym Práwie wiedzą/ boiąc sie karánia bronić sie nieśmieią. Thedy áby wiedzieli zá iákim gwáltem/ możonoby Slachte imowáć/ á co zá gwált może być rozumiano/ iżby sie niepotrzebnie ninákogo niestwápiáli/ ále też gdzieby im do tego przyczyne dano/ áby Gwáltowniká ieli: tylko áby sie we wszytkim wedle Státutu záchowáli: Bo kto co wedle práwá czyni/ tedy oto w pokuty niewpada/ áni oto karánia zásłuży.

Státut około gwałtow w Thoruniu vczyniony Roku 1520.

Iż byłá powstáłá rożność wielka/ á szkodliwa w Krolestwie nászym miedzy Slachtą á Miásty/ o to/ iż Slachte ná Gwáłcie zárázem imowano: My ná then czás dla walki ktorąśmy w Prusiech zábáwieni/ dla wiecznego zrządzenia vstáwićieśmy nic niemogli: A wszákoż dla pokoiu poddánych nászych/ zá rádą Rad nászych/ y wszytkich Posłow ziemskich vstáwiamy/ iż gdyby kthory Slachćić w Mieście ná-

szym / albo w Miásteczkách Duchownych y Swieckych / poddánych Krolestwá nászego / ná gwałcie przes Vrząd Mieyski był by iet / Tedy táki Slachcic ná gwałcie poimány / ma być dzierżan ná Ratuszu / Miástá albo Miásteczká gdzie go poimáią. A wszakoż Vrząd Mieyski niema go Sądzić áni karáć / ále ż zá obwiesczenim á záżądánim ich Stárostá álbo podstárości / w ktore° Stárostwie álbo Vrzędzie Miásto álbo Miásteczko leży / przy tym Sądzie ktory osądzą / przeciw temu gwałtownikowi będzie. A gdzie Stárostá / álbo Podstárości nász ná iedne skáżń z vrzędem sie zgodzą: Thedy ten Slachcic w dle skazánia Stárościego álbo Podstárościego y Vrzędu Mieyskiego ma być karán. A iesliby Stárosthá nász álbo Podstharości niemogł sie zgodzić z vrzędem Mieyskim : tedy ten Slachcic w poććiwym więzieniu ma być dzierżan / ták długo / áż od Maiestatu nászego Krolewskiego / náuke Stárostá y vrząd Mieyski będzie miał / iáko tákiego poimanego skázáć á skáráć maią: á w tym czásie dawność niepoydzie / áni sie ią ten Więzień będzie mogł bronić. A iesliby w ktorym Miásteczku álbo w Mieście / przeciw tey vchwale wystąpił / á nieząchował

chowál ſie: Tedy przes Stároſtę náſzego pod ktorego Iurisdicyą/ á w powiećie to Miáſto álbo Miáſteczko by było/ Burmiſtrz ná then czás będący z iednym Ráycą máią być poimáni/ y máią być śćięći.

Drugi Státut ktemu też/ wſzákże nieco odmieniony An: D. 1527.

TO ſie gwałtow w Mieśćiech álbo w Miáſteczkách Kroleſtwá náſzego dotycze: Ieſliby kthory Sláchcyc gwałt vczynił/ w Mieśćie albo w Miaſteczku/ iżby ktorego człowieká vbił/ álbo krzywdę gwałtem komu vczynił/ Iąć go Mieyſki vrząd może: Ale go áni ſądzić/ áni ná karánie ſkázowáć tákiego/ iedno przy oblicznośći vrzędu Grockiego niemáią.

Státut Królá Zygmuntá Auguſtá.

W Státucie Torunſkim roku 1538. opiſano ieſt doſtátecznie/ iáko ſie máią záchowáć Mieſzczánie około Sláchty/ ktory wewſzem dzier

zan być ma/ kthory Státut vczynion Roku 1550.

¶ A iżby omyłká niebyłá/ iákiby gwałt miał być o ktoryby Slachćic/ gdyby był poiman/ ná gárdle mogł być karan: Tedy/ gdyby ná Rynku/ ná podśieniu/ álbo w domiech Mieyskie ludzi onego Miástá bił/ ludzi rabał/ ná dom sie ná kogo dobywáł/ álbo też komory odbijał/ álbo białym głowam gwałt czynił/ álbo ludzi rozbijáł z ich maiętnośći/ mocą/ gwáłtem im brał/ gdyż y ná drodze tego czynić niedopuszczą/ áby kto kogo łupić miał/ Ale o to karzą/ á owszem wiec w Mieśćie: táki może być bespiecznie poiman/ iáko Gwałtownik/ y może być przećiw iemu postępowano/ iáko to w Státućie stoi. Ale gdzieby kto gospodą stał/ żeby tám ktho do niego przyszedł/ álbo żeby s kim grał/ álbo w karczmie pił/ iżby kogo ránił/ Mieszczániná onego Miástá/ tym gwałtu nieuczyni/ y ná gárdle o to karánia niezásłużi. Bo to iuż zá gwałt niemoże być poczytano ále zá zwádę.

¶ Jest też to poniekąd niemáły gwałt/ ktory ma być rozumian/ nie zá iedney osoby krzywdę ále za wszytkiego Miástá/ á zá krzywdę pospolitą ich/ iż drábini ktore ku gászeniu ogniá

nágotnia

nagotuia posieka/ porabia náczynie w ktorym wodá stoi przed Domem dla gászenia ogniá/ tákże/ á snadźby to mogl ktho vmyślnie czynić pod bárwa pijaństwá/ aby niebyło czym gá-sić: a tak gdzieby to notorium było/ Tedy ácz by go poimano/ Stárostá ma rozeznáć/ iesli-by o to gárdło zásłużył/ gdyby przed nim tákie go gwałtu dowiedziono. Acz tego w wiel-kich Miey?ciech ná vlicách nie stáwiáia/ ále w tych mnieyszych Miasteczkách pospolicie. A gdzieby tego iákim karánim nieogrodzono/ te dy nádáremno tákie przypráwy ku ogniowi gotowáćby sie miáły.

Náuká ku obronie czá su przygody ogniowey.

POniewaž ták wiele potrzeba iest vstaw czynić/ dla dobrego rzadu/ iáko też dla spráwiedliwośći. Tedy gdyż wielesie thego przygadza/ iż prze nierząd prze niedbáłość/ prze zły sposob/ Miástá/ miásteczká częstokroć pogorywáia/ á zwłasczá tu v nas w Polsce/ iż niemász żadney spráwy około tego/ z kąd wie

te ludzi ku nedzy przychodzi/ Miástá w obec
vbożeia. Tedy gdyż też to iest rzeczy pospolitey
potrzebá/ á niemála/ áby y ná tym lepsza sprá//
wá byłá/ tedy wielka te° potrzebá/ áby w Mie
sciech w Miásteczkách był ten sposob vczynion
á iżby to iuż obecnie/ zá iedne vchwałe á vstá//
we mocnie dzierżano/ áby gdy Ogień przyy//
dzie/ kożdy wiedział co czynić ma/ á iáko sie
spráwowáć/ áby zá lepszym rządem/ ták cze//
sto tá szkodá nieprzychadzáłá/ iáko przycha//
dzą/ á Boże day nigdy. A ták sie tu sposob pi//
sze/ ktory ieslisie będzie ták záchowywał/ tedy
zá łáską Bożą/ zá dobrym rządem á sposobem/
áczby kiedy Ogień wyszedł/ przygodnie álbo
zá przyczyną złego człowieká/ tedy broniąc sie
temu/ máłą szkodę ludzie wezmą: gdyż to iest
stáre á prawdziwe przysłowie/ iż strzeżonego
pan Bog strzeże: á ku wszytkim rzeczam dał
Pan Bog rozum/ dał media/ iáko w kożdey
rzeczy postępowáć/ á czynić człowiek ma ku
dobremu swemu/ y powinien sie kożdy nie//
przyiácielowi swemu bronić: tákże też y ognio
wi/ kthory ták wiele szkody czyni/ iáko ieden
wielki nieprzyiáciel. A iż ty wszytki rzeczy nie
wszędy mogą być kthore sie tu nápisáły/ iedno
w wielkich Mieściech: A wszákoż wedle mo//

żnosci

znosci á dostátku/ wszedy sie máia bronić spil
nościa. .//. .//. .//. .//.

¶ Naprzod áby byłá pilna Straż ná Ratu//
szu/ á owszem w Nocy/ z kad može widzieć
po wszytkim Mieście/ áby gdyby sie ogień vka
zał/ áby Stroż oznaymił/ gdzieby gorzáło: y
máia mieć tám gdzie straż siedzi/ kilko Pro//
porczikow/ áby wednie/ kedyby gorzáło/ áby
tám proporzec wysterczył. A iesli w nocy/ te//
dy Lámpy/ iáko zowa po Polsku Kágánice
ma wywiesić/ áby ludzie ták wednie iáko w//
nocy onym sie znakiem sprawowáli/ kedy go//
re/ á ku gászeniu ogniá bieżeli.

¶ Miásto/ álbo Miásteczko ma być rospi//
sano/ wedle wielkości/ iesli wietsze thedy ná
wiecey cześci dáć superintendentá/ ktory kož//
dy ná ten vrzad ma przysiadz wiáre y pilność:
y ma mieć wszytki ná Reyestrze/ kthore pod
swym poruczeństwem bedzie miał. A gdzie//
by sie potym dowiedział/ iżby kto z iego poru//
czeństwá/ ná ten czás gdyby gorzáło/ ku og//
niu niebieżał/ ma ij vrzedowi Mieyskiemu de
ferowáć. A iesli sie słusznym świádectwem
táki niewywiedzie/ iż był v ogniá/ gásił/ ták
iáko należáło/ gárdlo iego ná łásce być ma. A
wszákoż gdzieby przy żywocie ostáwion/ ma

być

byc iednák winámi karan. Máia też roskazáć z ktorey częśći Miástá/ s czym kto bieżeć ma/ iedni z wodą s śiekierámi/ z osekámi dla o=dzieránia domow/ aby dodawáli tym co gá=szą ábronia. (.) (.) (.) (.)

¶ Item/ w kożdym domu máia byc potrzeby/ ku gászeniu ogniá/ wody w stagwiách/ ná strychu/ wiádrá/ oseki/ drábiny/ áby tho było pogotowiu wszędy.

¶ Tákże też na Ratuszu/ máia tákie wszytki rzeczy miec pogotowiu/ iż gdzieby Krol iego Miłość był/ Dworzánie/ służebnicy ich/ Slá=chtá/ Duchowieństwo ku gászeniu ogniá/ iż=by bieżeli á gásićby chćieli: ponieważ ći żad=nych przypraw/ do ogniáby niemieli/ ażby z Rátuszá potrzebámi ku ogniu kożdego tákie=go opátrzono. ⁂ ⁂ ⁂

¶ Item/ Cieśle powinni bieżeć wszytcy z Li=námi y s przypráwámi/ ktoreby ktemu potrze=bne mieli. ⁂ ⁂ ⁂ ⁂

¶ Item/ Láziebnicy/ towárzysze iż/ że wszyt=kich Láźien/ áby ku ogniu bieżeli z wiádry/ á iżby dodawáli wody tym co gászą/ áby iedni ná gorze domy obiiáli/ á drudzy z dołu/ áby im dodawáli wody/ y czegoby potrzebá byłá ku gászeniu.

Item/

¶ Item/ Kto beczkę wody napierwey przy⸗wiezie ná plác tám gdzie gore/ máia mu dáć Trzydzieśći groszy: kto druga przywiezie/ piet naśćie groszy: kto trzecia/ orth. A potym kożda beczkę po trzy grosze/ ile ich przywioza/ áby thym chutliwiey wodę wieziono.

¶ Item/ z Rády niektorzy áby ná ten czás byli/ ludzi ku broniению ogniá áby przywodzili/ co może być z nawietsza pilnośćia.

Kwáternicy ktoryby theż swego Vrzedu ná ten czás niebył pilen á zániedbawał thego ná co vstáwion/ áby był karan.

¶ Item/ Gdzieby gorzáło/ ktoby domu swe⸗go niechćiał otworzyć/ á ludzi puśćić dla gá⸗szenia/ ná gárdle ten ma być karan.

¶ Item/ Ktoryby swego porucznika tho iest Kwátermistrzá nieposłuchał/ álbo sie nań sie⸗gnał/ ná gárdle ma być karan.

¶ Item/ w kożdym domu áby ten sposob był/ áby Gospodarz álbo gospodyni/ á zwłaszczá stáry kthoryby gásić niemogł/ z osoba álbo ze dwiemá/ rzeczy co sa w domu poprzatał/ álbo wynośił/ á drudzy áby ku obronieniu ogniá bieżeli/ á kożdy Kwátermistrz ma to iuż mieć ná spisku/ wiele ich w domu ku poprzatániu

rzeczy ma ostáć/ á wiele ich też ku gászeniu o-
gniá bieżeć ma. ./. ./. ./.

¶ Item/ Máia też mieć Ráyce ná Ratuszu/ wszytkich ludzi Reyestr w Mieście/ áby wiedzieli co ich máia zbroynych obráć/ á ostáwiáć ná plácoch tám gdzieby tego trzebá/ dla tey potrzeby/ iáko sie niżey nápisze.

¶ Item/ Dla złych ludzi/ ktorzy dla korzyści ogień niegdy zákłádáia/ á wten czás pod tą bárwą iákoby rzeczy wynosili/ tedy krádną/ y tym co noszą wydzieráia. A gdy będą wiedzieć dobry rząd á sposob/ iż będą rozumieć/ iż tym obyczáiem korzyści mieć niebędą mogli/ y owszem karánie/ gdzieby tákiego vłápiono/ thedy sie rychley od złoczyństwa powściągną/ gdy niebędą mieć korzyści prze ktoraby ogień zákłádáć mieli. Bo zá tákowym łupiestwem/ Miástá y Miásteczká vbożeia ták wiele/ iáko y od ogniá. Abowiem gdy mu dom zgore/ ostátek mu rozkrádną/ tedy iuż tym obyczáiem ku vbostwu przyidzie. A gdzieby wżdy rzeczy zostáły/ choćiaby dom zgorzał/ tedyby łácniey sie zámoc mogł/ gdyby wżdy przy czym został. (.·.) (.·.) (.·.)

¶ A przeto ma iuż mieć vrząd Mieyski pewny poczet ludzi zbroynych/ ktorzyby czásu og-

niá/

niá/badź w Ulicách/badź w Rynku gdzieby gorzáło/A gdzieby tego potrzebá vkazáłá/áby tám stali/ktoby rzeczy wynosił/áby im v sie/bie kłáść to roskazáli: ktoryby niechćiáł/álbo że by vćiekał/áby go poimáli á do więzienia/áby gi posłáli/ A zwłaszczá nieznaiome: oprocz tych ktoreby ználi/álbo iżby swe rzeczy nosili/żeby w podeyźrzeniu niebyli. A gdzieby też ná leziono potym v kogo choćiaby też v obcego/coby w then czás zginęło/ gdy gorzáło / iesli pod támtą Iurisdicyą będźie v kogo tá rzecz zástaná/ pod támtąż Iurisdicyą v ktorego tá ka rzecz zástaná / máią nań spráwiedliwośći żedáć/iáko ná złodźieiá.

¶ Aczby też y gdźie indźie tákie rzeczy zásta/no/thedy żedáć spráwiedliwośći/iáko o zło/dźieystwo/oco sie kożdy będźie powinien sprá wowáć iáko o kradźione rzeczy. A gdźie sie słusznie niewywiedźie/áby był ná gárdle ka/ran.

¶ Item/Co niesłużą iáko ie zową po Polsku Hultáie/Żebracy: Bo pod tym płaszczem wie le sie złych ludźi zákrywa/co z inąd przychodzą á choćia też tám mieszkáią/ niesłużą / niero/bią/żadnego obchodu niemáią/ y gdy niema nic że iuż wszytko przekotrnie/thedy táki rad

zápáli/ áby sie zdobył. A przeto tákie gdyby sie chowáli/badź w domiech álbo w piwnicách/ áby Gospodárz kożdego tákiego/Burmistrzowiy Rádzie opowiedział: A gdzieby nieopowiedział/á vrząd sie potym tego dowiedział/ ma być oto srodze karan. A vrząd sie ma pilnie dowiádowáć/ z kąd iest/ czym sie obchodzi: Bo z obchodu á z życia iego łácno poznáć robotniká/rzemieśniká/ sługę: łácno sie też dowiedzieć o łotrostwie tych ktorzy nic nieczynią/ieno piią/graią/rychley złe vczynią niż dobrze. A przeto trzebá ná ty ludzie vrzędnikom baczenie mieć/á tákiey inquisicyey nie zániedbawáć/á niezániechawáć. Y gdzie vrząd nieczyni tákich rzeczy/ktore ná ich vrząd należą/ á ku dobremu są/iuż winni są tego wszytkiego złego/co sie dzieie/gdy niedbáłością á nieopátrznością przyczynę złym rzeczam dawáią.

¶ Item/Ktory Mieszczánin sługę Meżczyżne álbo biała głowę przyimuie/kthoregoby przed tym niebył świádom/ma sie dowiádowáć z kąd iest/ gdzie służył: tákże też komorników/ hultáiow /áby sie przypátrowáli/ czym sie obchodzą/ co kożdemu Gospodarzowi łácno obáczyć y dowiedzieć sie/ iáko sie kto swoiego domu rządzi. Abowiem w Mieściech

záwártych/ ten ktory chce zle vczynić/ kthory swiádom rychley y smieley ogień záłoży / álbo z naymu álbo prze swa korzyść/ iáko sie tho przed tym nápisáło: y trudniey sie domowego vstrzedz/ gdyż obcy á nieswiádomy/ nie thák tego łácno dowiedzie/ áni sie też tego ták smiele waży iáko d mowy ktoremu to łatwie przyydzie/ thák we dnie iáko w nocy/ vpátrzywszy czás/ nieboiac sie żadnego podeyzrzenia ogień záłożyć. ∴ ∴ ∴ ∴

¶ A gdy beda Gospodarze then porzadek w domiech swych czynić/ Tedy y czeladź ich sámi dla siebie beda ostrożnieyszy y w domiech opátrznieyszy/ y rychley powiedza/ gdzieby iákiego człowieká podeyzrzánego w domu baczyli. ∴ ∴ ∴ ∴ ∴

¶ A iż nie tylko w ten czás gdy iuż gore/ ále przed tym máia sie ogniá strzedz/ áby prze zle opátrzenie przes ogień ku szkodzie nieprzyszli: máia być ná to obráne osoby/ áby ná kożde Suche dni kominy ogledowáli/ á tego nieomieszkawáli/ iżby kominy przed ogniem były dobrze obwárowáne: A v kogoby náleźli kominy zle opátrzone/ álbo sadz pełne/ Tedy máia go vrzedowi defferowáć/ áby był zá to karan.

¶ A iáko dobre vstáwy sa ku wielkiemu po-

ytku/ ták też gdzie co nieobácznie/ á nierozmyslnie sie postánowi/ tedy to wiecey ku szkodzie á niżli ku pożytku. Gdzie też to iest iedná vchwalá/ tu ná wiele mieyscách w Polszcze/ iż gdzye sie w kominie zápali/ thedy day kope ná Ratusz winy / y doswiádczona rzecz iest/ że wiele rázow thym wielka szkodá od ogniá w mieściech sie zstawálá/ dla tego/ iż ten v kogo sie zápaliło/ á zwłaszczá w nocy/ boiac sie płácenia winy vstáwioney/ tedy chcac sam zágásic/ y bronił áby nikt nie záwołał/ iż sie zápaliło: A ták y on dom zgorzał y inny przy tym: á gdzyeby było wczás ludzi ostrzeżono/ tedyby byli vgásic mogli. A przeto nie w ten czás tákich win vstáwiác álbo brác máia/ kiedy wiecz sza szkodá niżli pożytek z thego bedzye: Ale ná ten czás kárác máia/ gdy kogo desseruia/ iż zła opátrznosc w domu swym około ogniá ma/ álbo iżby tego nie vczynił iáko vstáwiono á roskazano. ¶ A iżby ludzye sie nie mylili á wiedzyeli o tych wszytkich rzeczách/ czego sie máia strzedz/ á iáko ogniá máia bronic: thedy to máia w obec wszythkim ludzyem opowiedzyec/ áby sie żadny niewiádomościa nie wymawiał: y nie byłoby źle w Mieyskie Ksiegi to kázác zápisác/ áby to było zá iedno Plebiscitũ/

gdyż te-

gdyż tego nie iedno ná ieden czás/ ále po wszytki czásy trzebá. ¶ A gdzye bedzye then rząd á sposob/ poniewáż Pan Bog gotow ku wszytkiemu / gdy sie ludzye o co dobrego przyczyniáia/ raczy záwsze strzedz/ bronić á pomágáć / iż tákie szkody w Koronie/ ná Miástá ná miásteczká przychodzić nie beda: y bedzye pan Bog obrona w tym: Co wszytko niechay bedzye Pánu Bogu ku czći ku chwale/ ná wieczne czásy.

Amen.